

Mikroekonomie I.

3MI106

Ing. Jitka Špeciánová, Ph.D.

Katedra manažerské ekonomie, FPH VŠE v Praze

jitka.specianova@vse.cz

Konzultační hodiny: viz [InSIS](#)

Opakování: Efektivnost tržních struktur

Alokační efektivnost: podmínka $P = MC$

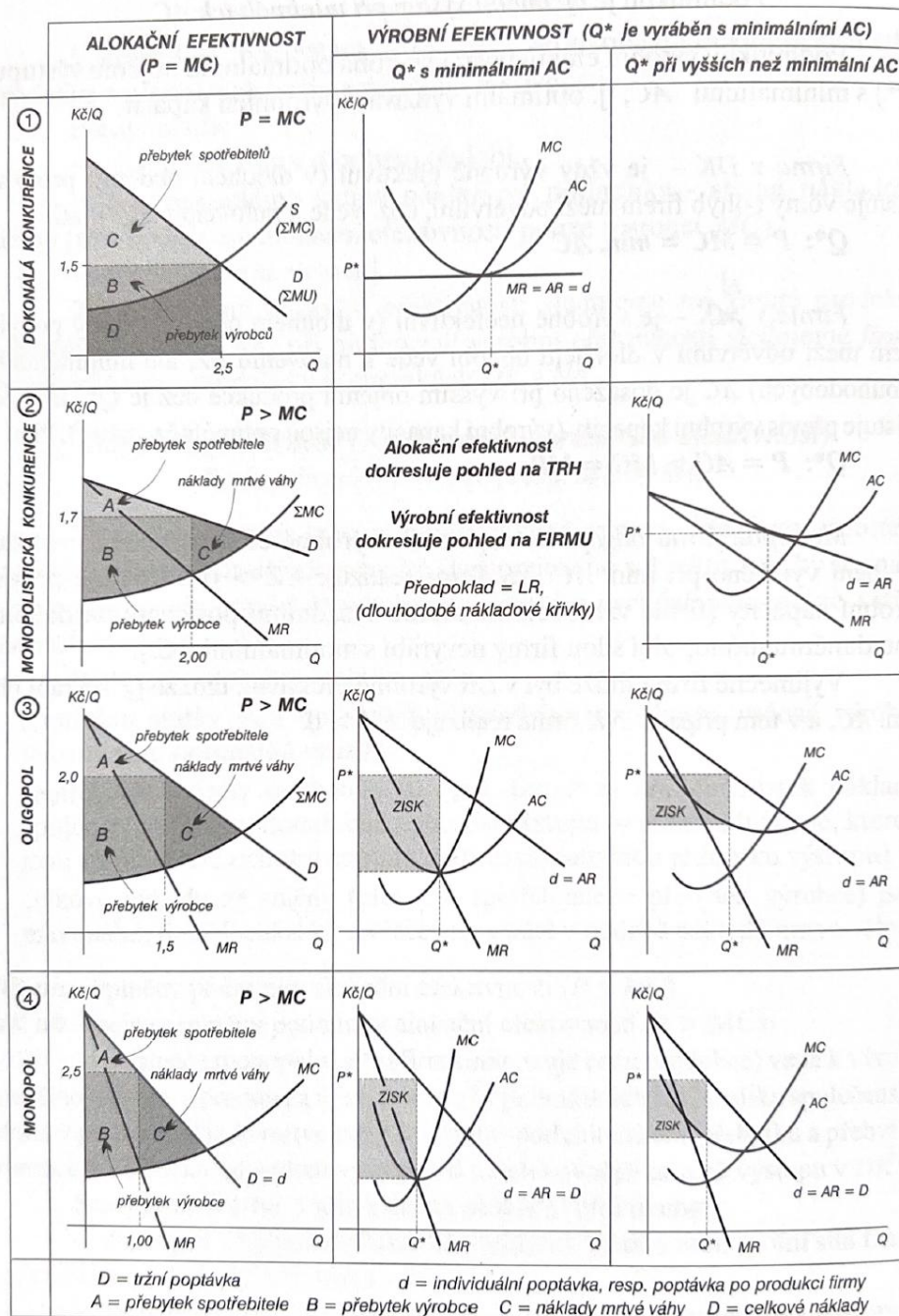
- Přírůstek nákladů spojený s výrobou dodatečné jednotky výstupu se shoduje s maximální cenou, kterou jsou spotřebitelé ochotni zaplatit za tuto dodatečnou jednotku výstupu
- Při hodnocení alokační efektivnosti sledujeme **trh**
- Součet přebytku spotřebitele a přebytku výrobce (=společenský/celkový přebytek) je maximální
- Podmínky alokační efektivnosti jsou splněny pouze na dokonale konkurenčním trhu
- Monopol: nejméně alokačně efektivní, vysoká monopolní síla firmy způsobuje největší náklady mrtvé váhy
- Monopolistická konkurence: není alokačně efektivní, ale nejvíce z nedokonale konkurenčních tržních struktur se alokační efektivitě blíží; relativně malá monopolní síla firmy vede k malým nákladům mrtvé váhy

Výrobní efektivnost: podmínka Q^* při minimálních AC

- Optimální využívání výrobních kapacit
- Při hodnocení výrobní efektivnosti sledujeme **firmu**
- Dokonale konkurenční firma je v dlouhém období vždy výrobně efektivní: $P = MC = AC_{\min}$
- Nedokonale konkurenční firmy jsou zpravidla v dlouhém období výrobně neefektivní; existuje převis výrobní kapacity

Graf D-4 Alokační a výrobní efektivnost trhu

Opakování: Efektivnost tržních struktur

Firma na trhu výrobních faktorů. Trh práce.

Přednáška 11-12

Trh výrobních faktorů

Výrobní faktory jsou vstupy používané k výrobě statků a služeb

- Poptávka po **výrobních faktorech** je odvozená poptávka
- Je *odvozená* ze situace na trhu finálních produktů

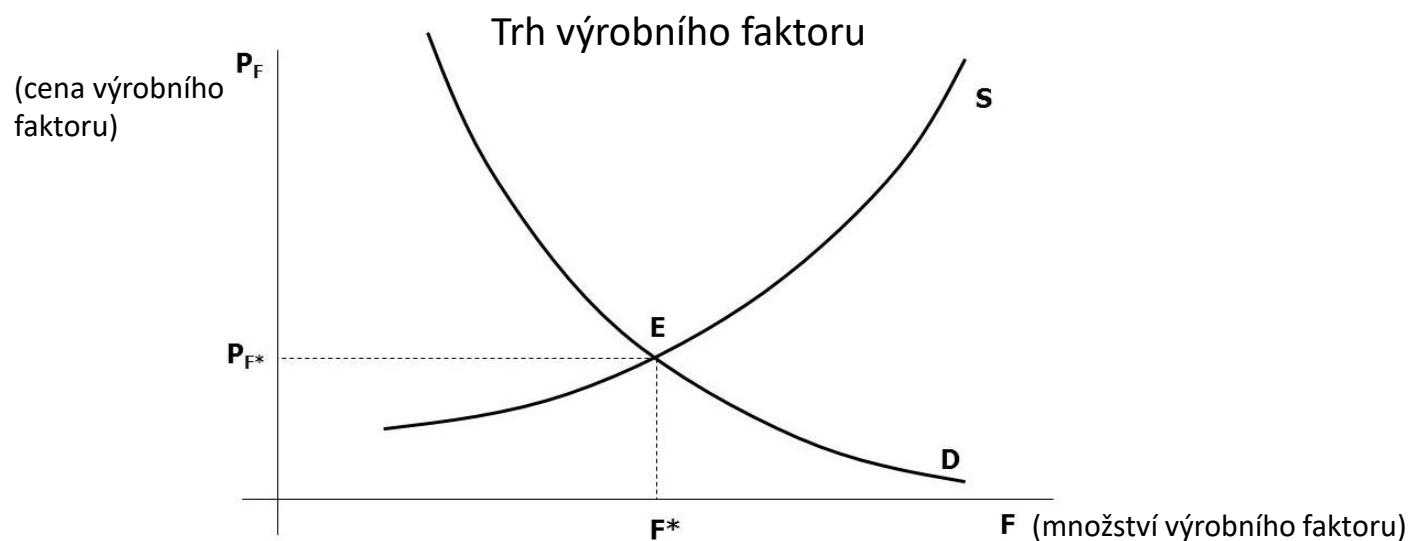
Formování cen na trzích výrobních faktorů

- Určujícími elementy na trzích výrobních faktorů (F), jsou stejně jako na jiných trzích, *poptávka a nabídka*
- **Domácnosti** výrobní faktory **nabízejí**
- **Firmy** výrobní faktory **poptávají**
- Na trzích výrobků a služeb domácnosti poptávají zboží za účelem maximalizace užitku
- Na trzích výrobních faktorů **firmy poptávají** takovou **kombinaci vstupů, která jim umožňuje maximalizovat zisk**

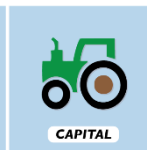
Formování cen na trzích výrobních faktorů

- Poptávka po výrobním faktoru (F) není přímou poptávkou, ale **odvozenou poptávkou**
  - Je odvozená od poptávky po zboží, na jehož výrobu se daný F používá
  - Např. poptávka po půdě vhodné k pěstování chmele je odvozená od poptávky po pivu; poptávka po práci novinářů je odvozená od poptávky po novinách

Formování cen na trzích výrobních faktorů

- Na straně nabídky je třeba rozlišovat mezi **nabídkou faktoru celé ekonomice** a **nabídkou faktoru jedné firmě**
- Cena P_F je spojená se službou tohoto výrobního faktoru, tedy s jeho pronájmem
- Nebudeme se zabývat tržní cenou vstupu (faktoru), ale *cenou jeho služby* ($= P_F$)
- **Práce (L)** = za její službu se platí mzda a cenou služby je **mzdová sazba**
- **Půda (A)** = cenou služby je **pozemková renta**
- **Kapitál (K)** = cenou služby je **zaplacený úrok**, příp. zápůjční cena kapitálu (nájemné za hodinu používání stroje)
- Rovnováhu na trzích výrobních faktorů ovlivňuje **časový horizont** (krátké a dlouhé období) a **podmínky konkurence** (dokonalá a nedokonalá konkurence na trhu)

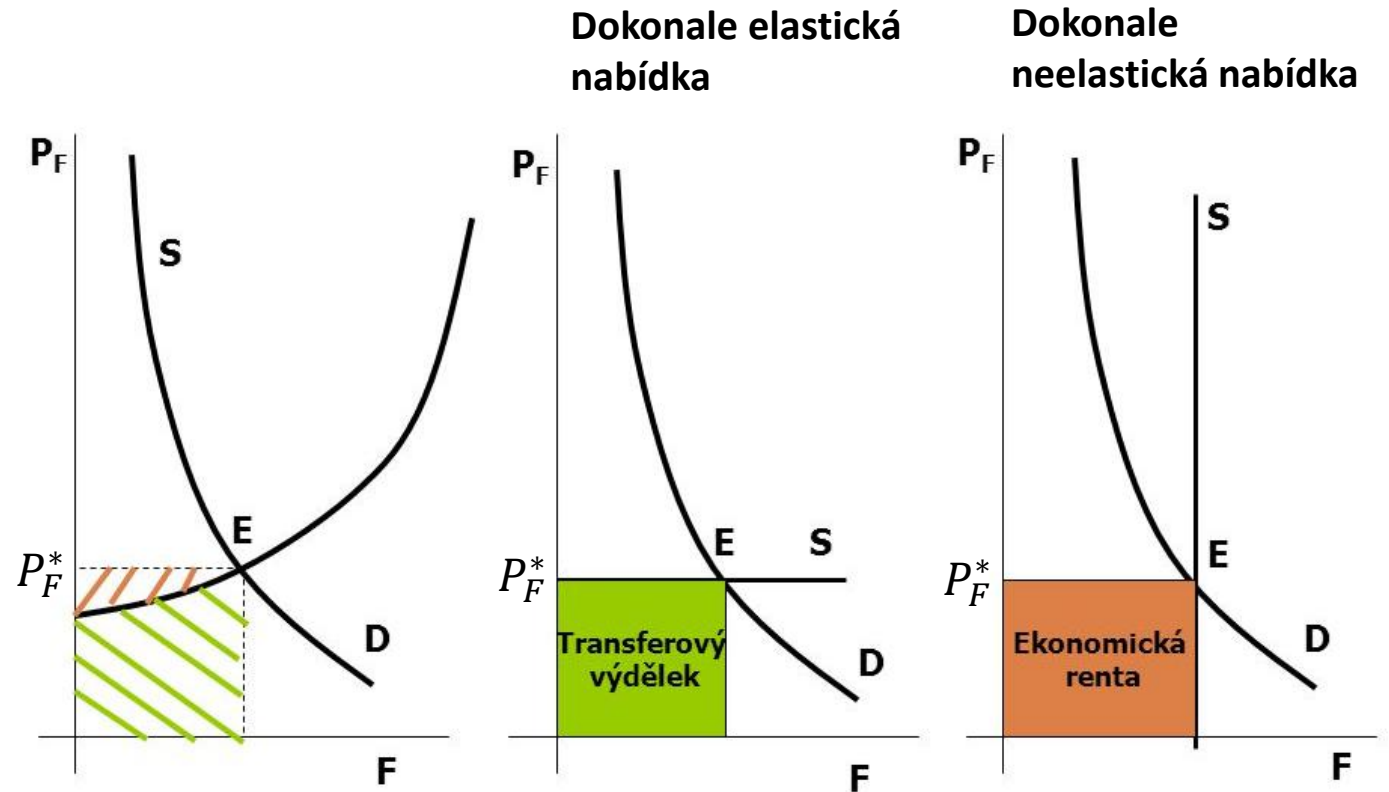

Transferový výdělek a ekonomická renta

Cena výrobního faktoru P_F^* se skládá ze dvou částí:

1. Transferový výdělek
2. Ekonomická renta

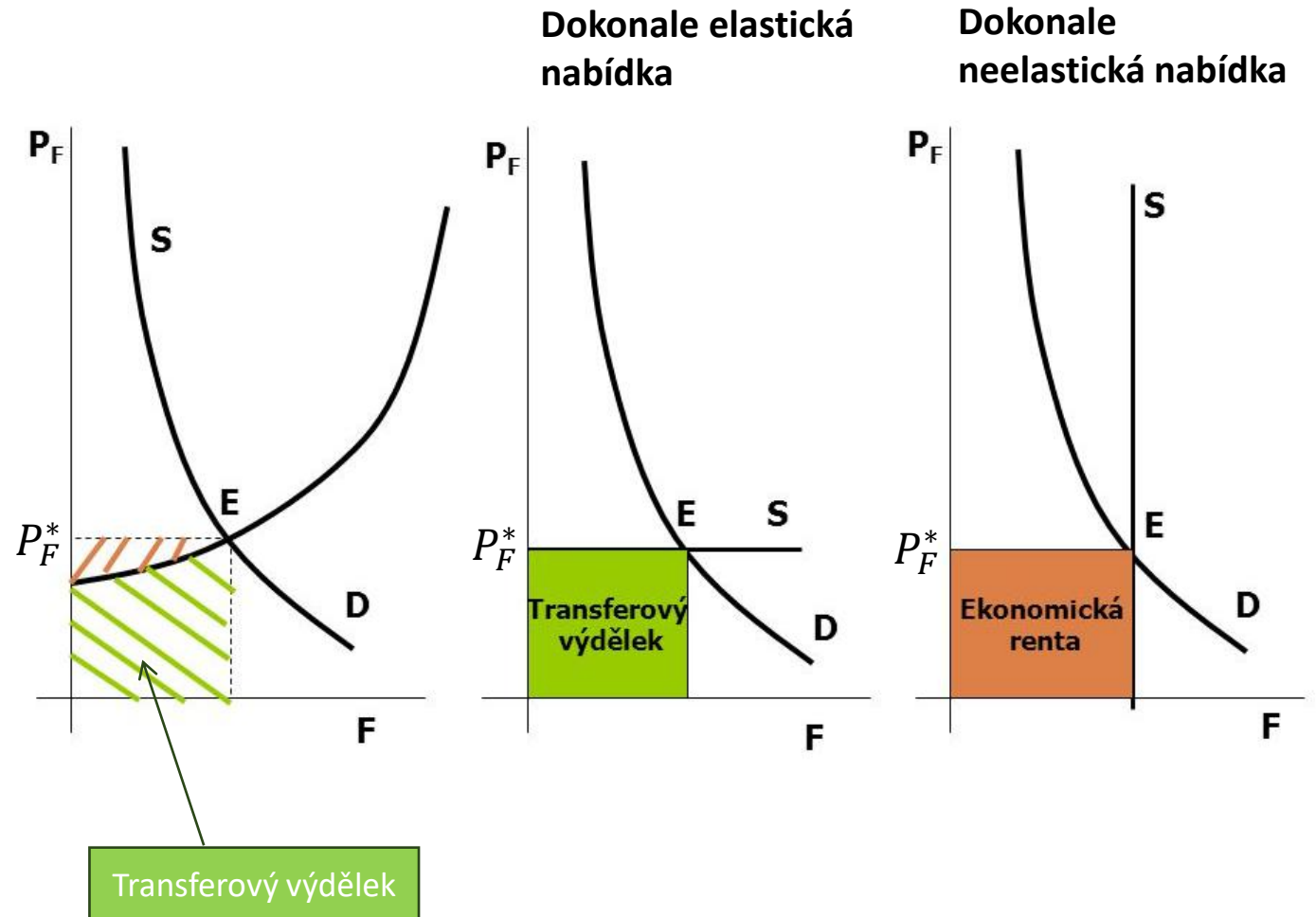

Transferový výdělek a ekonomická renta

Cena výrobního faktoru se skládá ze dvou částí:

1. Transferový výdělek

- Daný vstup by ho mohl získat při svém nejlepším alternativním využití
- Alternativní náklad vstupu (náklad obětované příležitosti)
- Mzda, kterou by zaměstnanec dostal v nejlepší alternativě svého současného zaměstnání

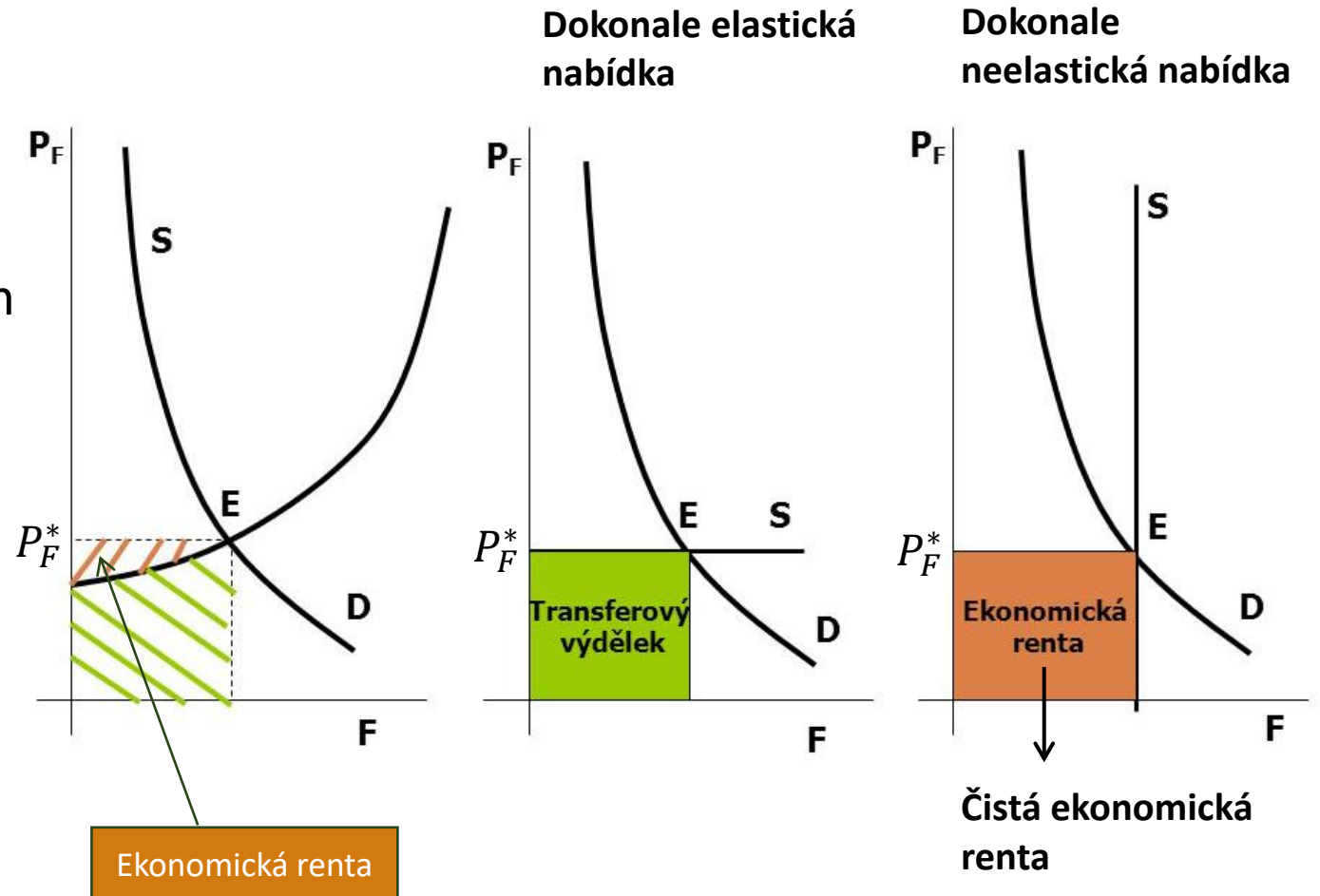

Transferový výdělek a ekonomická renta

Cena výrobního faktoru se skládá ze dvou částí:

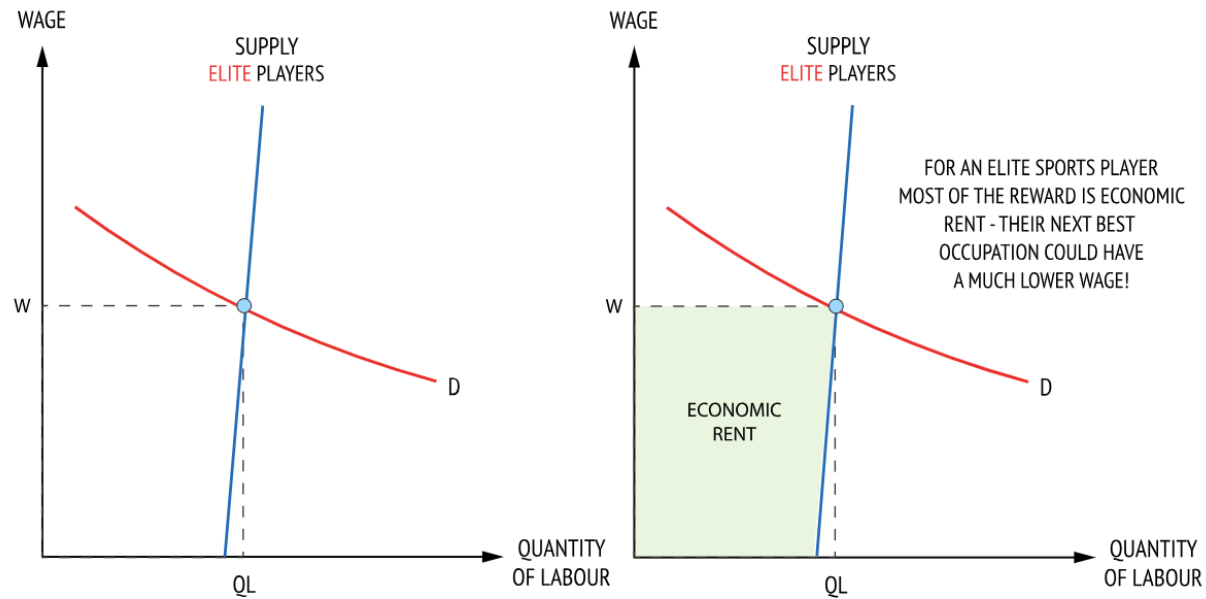
2. Ekonomická renta

- „Přebytek“ nad transferovým výdělkem
- Rozdíl mezi mzdou, kterou by zaměstnanec dostal v nejlepší alternativě svého současného zaměstnání, a mzdou, kterou dostává ve svém současném zaměstnání
- S rostoucí elasticitou nabídky F klesá ekonomická renta

An elite sports star

For the **elite sports star**, particular players may be almost unique - and certainly there would only be a few supplying their services to sports clubs.

In this case, the elasticity of supply of labour is very inelastic - if they are 5 super-elite performers, raising wages may have no impact on the number of elite superstars - it is impossible to become an elite player over-night, if at all.

Graphically the labour supply curve is nearly perfectly inelastic.

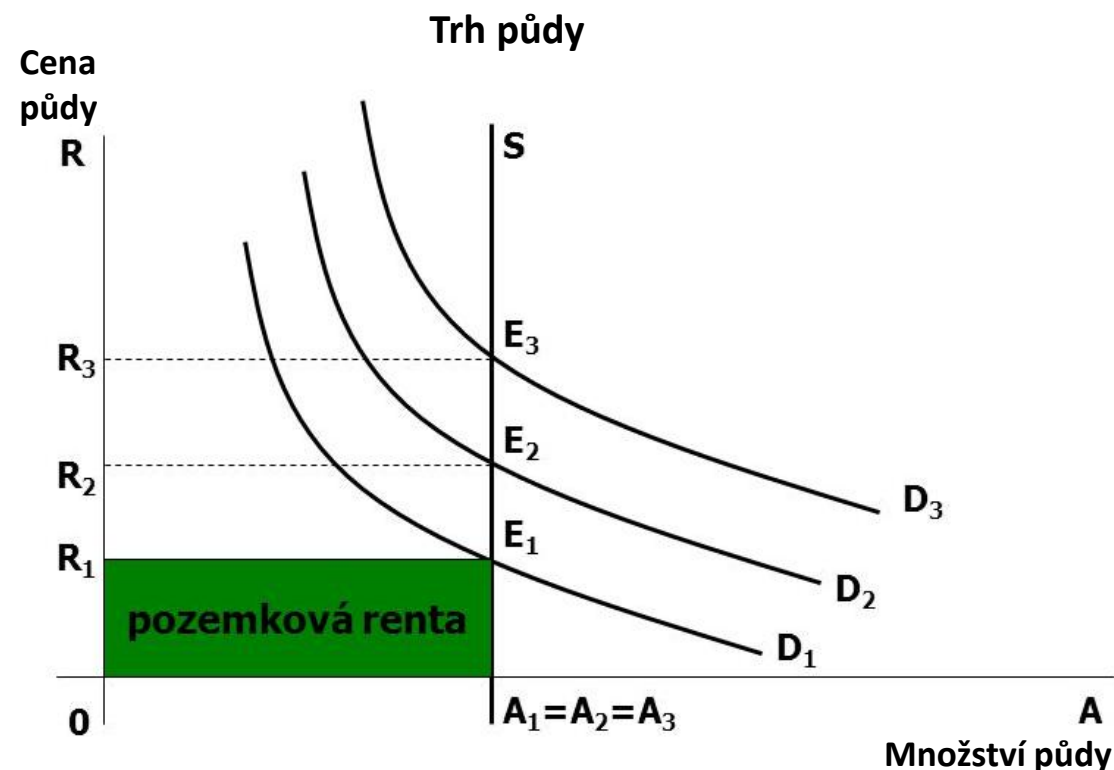
In this case, most of the reward is economic rent.

Půda: pozemková renta

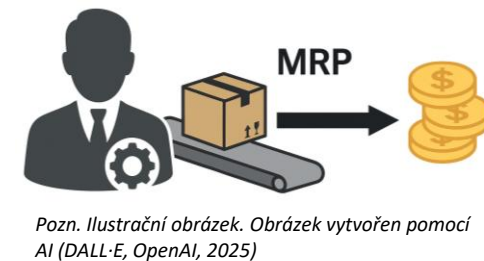
- Půdy je omezený objem
- Kvalita je v různých místech odlišná
=> rozdílná úrodnost
- **Pozemková renta (R):** využívání půdy ji přináší tehdy, pokud je nabídka půdy dokonale neelastická (fixní) a neexistuje tedy možnost alternativního využití půdy

Poptávka firmy po výrobním faktoru

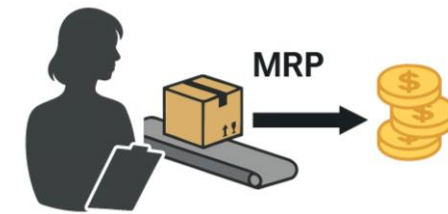
- Zaměříme se na **poptávku po jednom vstupu**, ostatní budeme pokládat za fixní
- Cíl firmy: *maximalizace zisku*
- Poptávka firmy po výrobním faktoru proto závisí na tom:
  - Jaký je **výnos** z jednotky výrobního faktoru – jaká je její produktivita a za jakou cenu firma prodá produkt, který je touto jednotkou výrobního faktoru vytvořen;
  - Jak vysoký je **náklad** na tuto jednotku výrobního faktoru.

Příjem z mezního produktu (MRP)

- Každá dodatečná jednotka vstupu firmě přináší dodatečný příjem – jak je velký, to záleží na:
  - **velikosti přírůstku celkového produktu**, který tato jednotka vstupu vytvoří, tj. jaký je mezní produkt dané jednotky vstupu;
    - Např. 100 kg brambor
  - **ceně**, za kterou firma prodá **přírůstek celkového produktu** (mezní produkt), který dodatečná jednotka vstupu vyrobila.
    - Např. 10 Kč/kg brambor

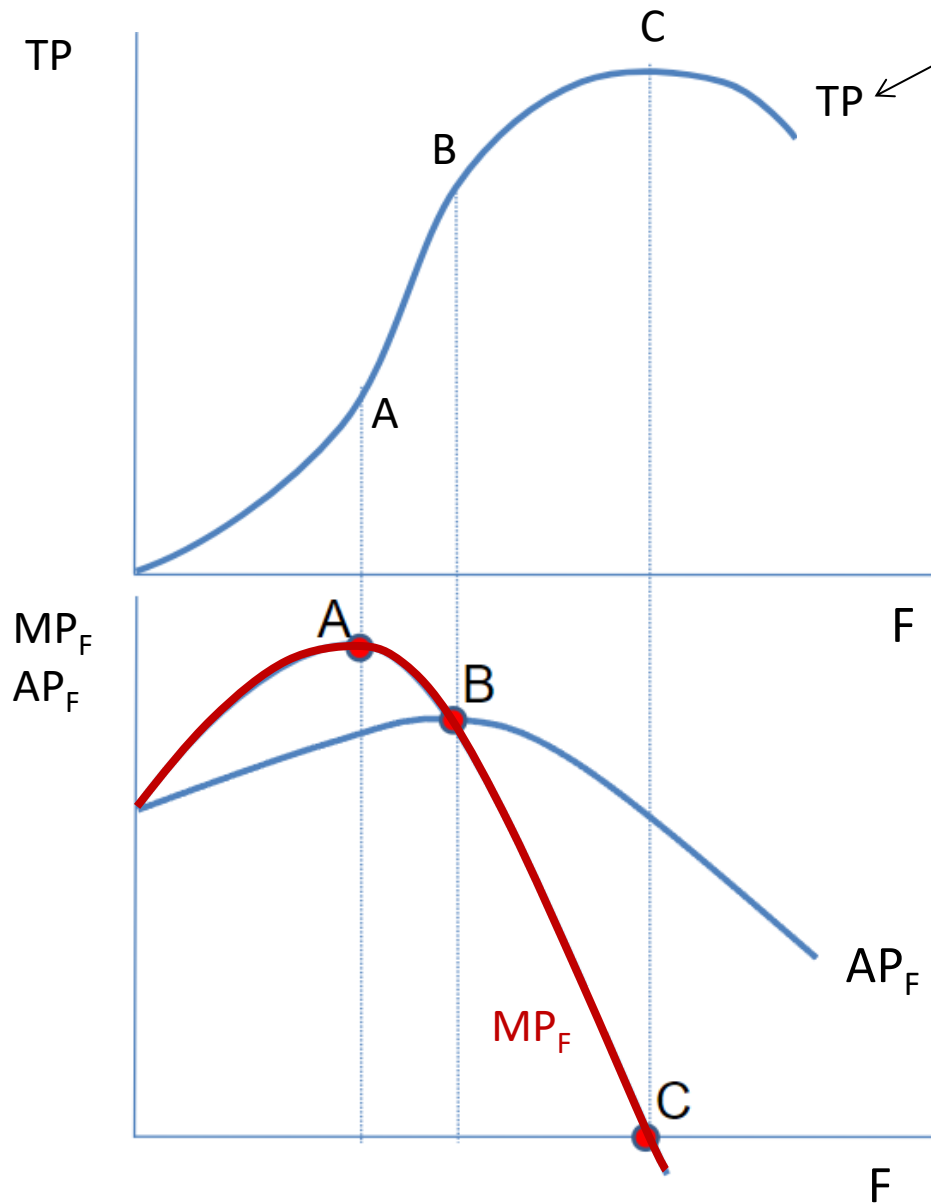
Pozn. Ilustrační obrázek. Obrázek vytvořen pomocí AI (DALL-E, OpenAI, 2025)

Příjem z mezního produktu (MRP)

- Pokud je na trhu výrobků a služeb **dokonalá konkurence** (např. na trhu brambor), pak firma dodatečné Q prodá za konstantní cenu za 1 ks/kg $\Rightarrow$ **$MR = P$**
  - Např. 10 Kč/kg brambor
- Dodatečný celkový příjem, který firmě dodatečná jednotka vstupu přináší, se odvíjí od:
  - **mezního (fyzického) produktu daného vstupu (MP_F)**; např. 100 kg brambor
  - **ceny, za kterou firma výstup (statek) prodává (P)**; např. 10 Kč/kg brambor

Produkční funkce (v krátkém období) jako funkce jednoho výrobního faktoru (F)

Celkový a mezní produkt

Typický průběh produkční funkce a průměrného a mezního produktu

Příjem z mezního produktu (MRP)

Příjem z mezního produktu (*Marginal Revenue Product*) je **dodatečný příjem** (v peněžních jednotkách), který firma získává prodejem produktu vytvořeného zapojením **dodatečné jednotky vstupu** do výroby, přičemž ostatní vstupy zůstávají konstantní.

$$MRP_F = MP_F * P = \frac{\Delta TR}{\Delta F}$$

$$MP_F = \frac{\Delta Q}{\Delta F}$$

Cena produktu (statku), nikoli cena výrobního faktoru!
Předpokládáme dokonale konkurenční trh finálního statku.

Např. $MRP_F = 100 \text{ kg brambor} * 10\text{Kč/kg} = 1\,000 \text{ Kč}$

Příjem z mezního produktu (MRP)

Dokonale konkurenční trh

$$MRP_F = MP_F * P$$

F Jednotky výrobního faktoru	TP Celkový produkt	MP _F Mezní fyzický produkt	P Cena výrobku (Kč)	MRP _F Příjem z mezního produktu (Kč)
0	0	-	-	-
1	1	1	30	1 * 30 = 30
2	3	2	30	2 * 30 = 60
3	7	4	30	4 * 30 = 120
4	10	3	30	3 * 30 = 90
5	12	2	30	2 * 30 = 60
6	13	1	30	1 * 30 = 30
7	13,5	0,5	30	0,5*30 = 15
8	13,5	0	30	0 * 30 = 0

Příjem z mezního produktu (MRP)

Dokonale konkurenční trh

$$MRP_F = MP_F * P$$

F Jednotky výrobního faktoru	TP Celkový produkt	MP _F Mezní fyzický produkt	P Cena výrobku (Kč)	MRP _F Příjem z mezního produktu (Kč)
0	0	-	-	-
1	1	1	30	1 * 30 = 30
2	3	2 <i>roste</i>	30	2 * 30 = 60 <i>roste</i>
3	7	4	30	4 * 30 = 120
4	10	3	30	3 * 30 = 90
5	12	2	30	2 * 30 = 60
6	13	1 <i>klesá</i>	30	1 * 30 = 30 <i>klesá</i>
7	13,5	0,5	30	0,5 * 30 = 15
8	13,5	0	30	0 * 30 = 0

Příjem z mezního produktu (MRP)

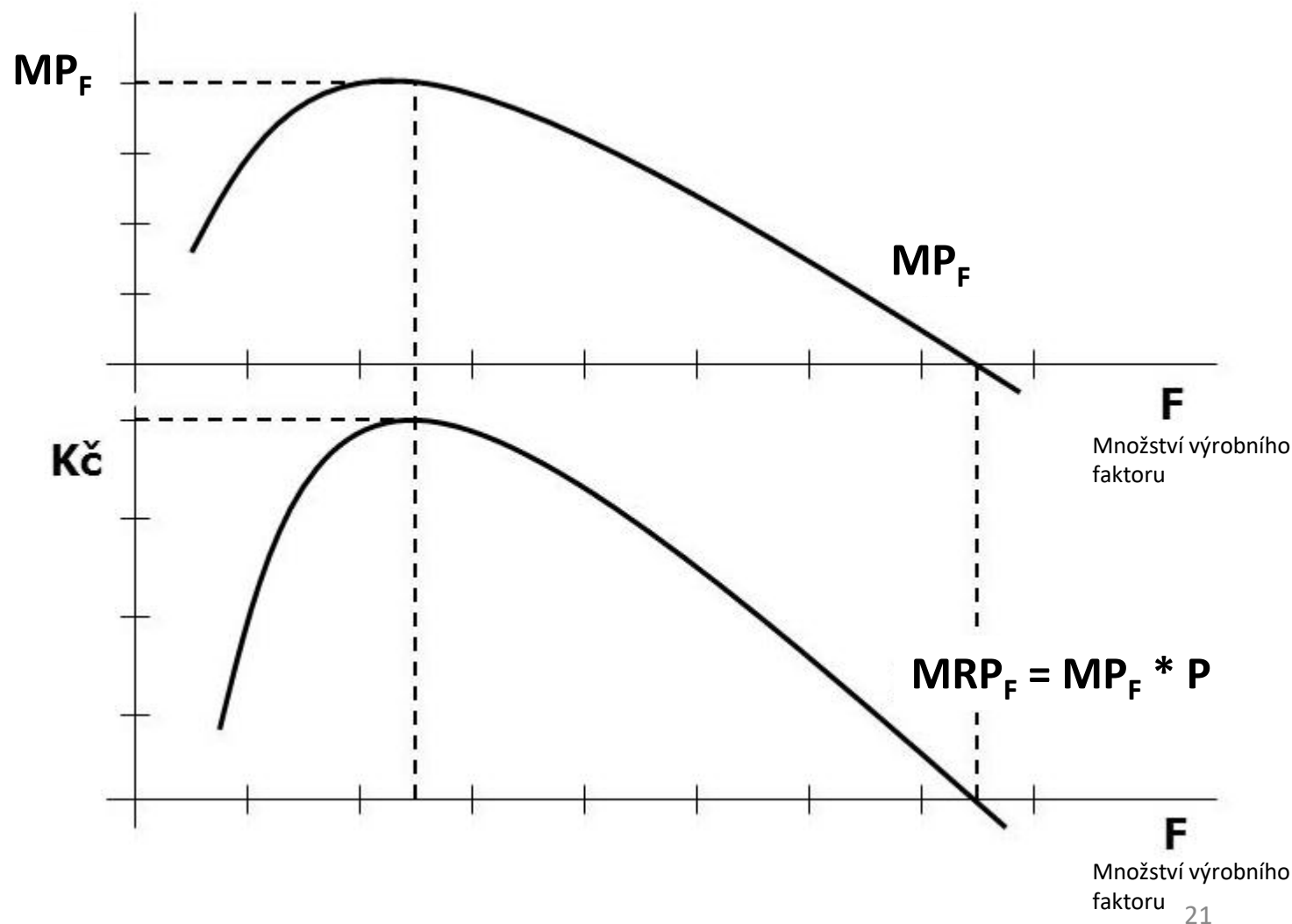
$$MRP_F = MP_F * P$$

Poznámky:

Někdy se mezní (fyzický) produkt (MP_F) značí jako MPP_F .

MP_F je v jednotkách produkce (ks, kg atp.)

MRP_F je v peněžních jednotkách (Kč).

Mezní náklad na výrobní faktor (MFC)

Mezní náklad na výrobní faktor (*Marginal Factor Cost*) je **dodatečný náklad**, který firmě vzniká při najmutí/zapojení do výroby **dodatečné jednotky výrobního faktoru**. Jde o změnu v celkových nákladech (TC) v důsledku zapojení dodečné jednotky výrobního faktoru do výroby.

$$MFC_F = \frac{\Delta TC}{\Delta F}$$

Mezní náklady na faktor (MFC)

Pokud je trh výrobních faktorů **dokonale konkurenční** (např. trh sběračů brambor), pak je **přírůstek nákladů** vyvolaný zapojením dodatečné jednotky vstupu, **roven ceně vstupu** (P_F).

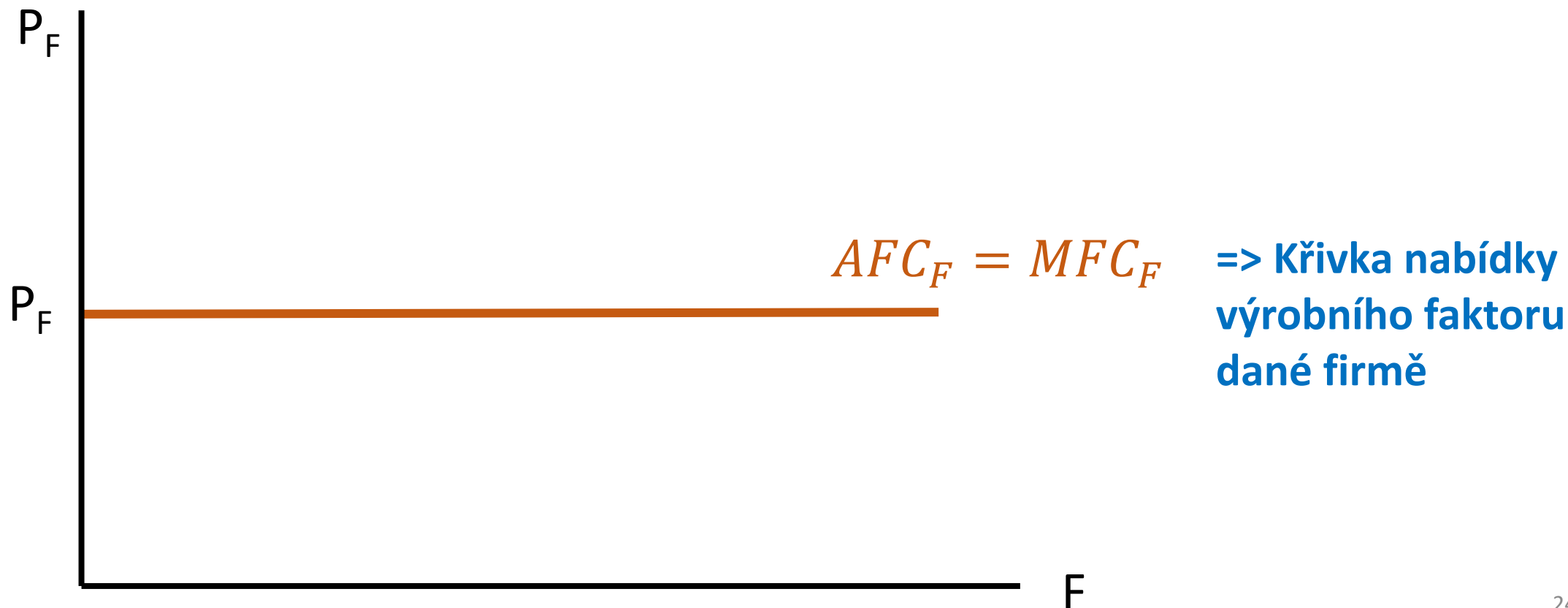
Platí:

$$MFC_F = \frac{\Delta TC}{\Delta F} = P_F$$

Mezní náklady na faktor (MFC)

$$MFC_F = \frac{\Delta TC}{\Delta F} = P_F$$

Pokud je trh výrobních faktorů **dokonale konkurenční**, pak je **přírůstek nákladů** vyvolaný zapojením dodatečné jednotky vstupu, **roven ceně vstupu (P_F)**.

Optimum dokonale konkurenční firmy

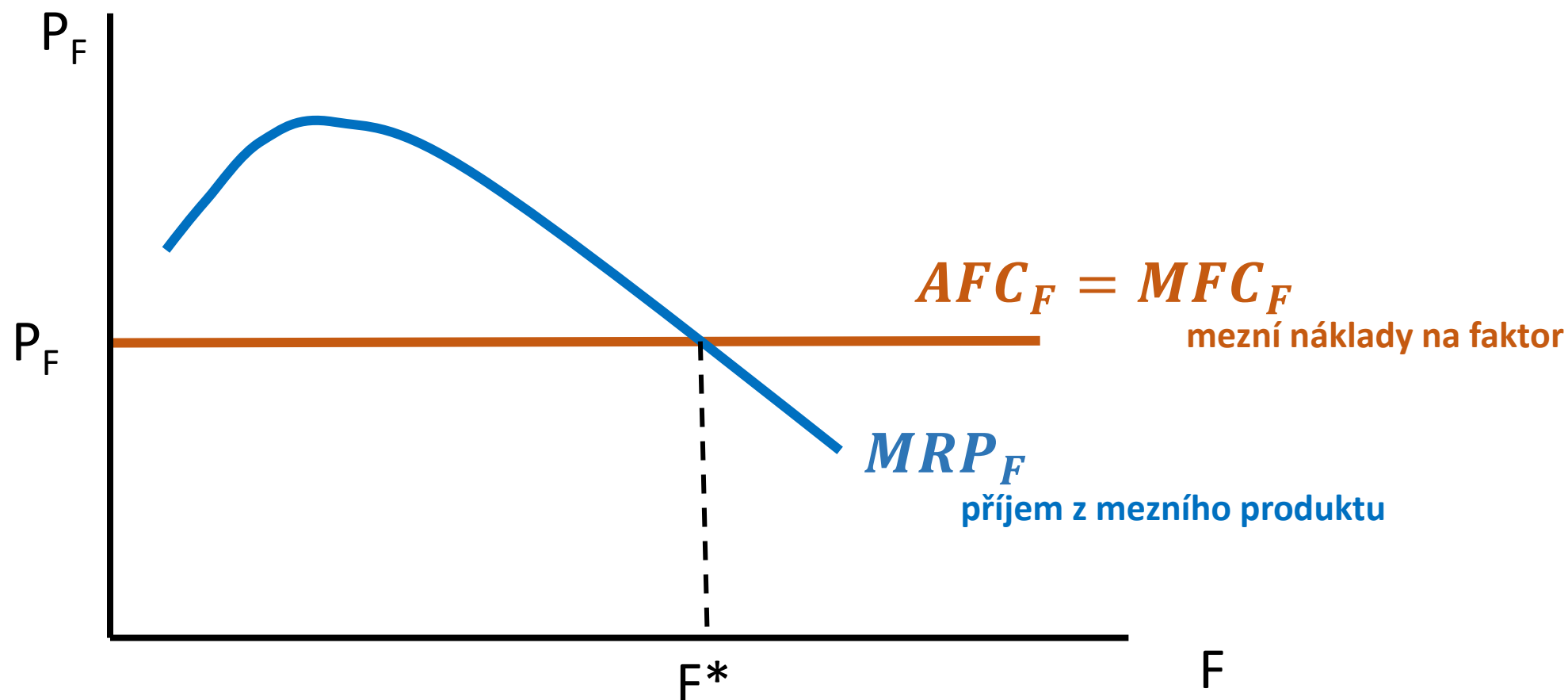
- Firma **maximalizující zisk** bude najímat dodatečné jednotky vstupu, dokud jí budou přinášet vyšší dodatečné příjmy než způsobovat dodatečné náklady, tj. dokud

$$\text{MRP}_F \text{ (příjem z mezního produktu)} > \text{MFC}_F \text{ (mezní náklad na faktor)}$$

- Optimum (rovnováha) firmy:** $\text{MRP}_F = \text{MFC}_F$
- Pokud $\text{MRP}_F > \text{MFC}_F \Rightarrow$ firma najímá další jednotky F a rozšiřuje výrobu (zvyšuje Q)
- Pokud $\text{MRP}_F < \text{MFC}_F \Rightarrow$ firma snižuje nájem daného F a omezuje výrobu (snižuje Q)
- Pokud si firma pronajímá F na **dokonale konkurenčním trhu** (každá jednotka F stojí firmu stejně), pak platí: $\text{MRP}_F = \text{MFC}_F = P_F$

Optimum dokonale konkurenční firmy

$$MRP_F = MFC_F = P_F$$

F^* => optimální množství výrobního faktoru, které si firma bude najímat

Optimum dokonale konkurenční firmy

$$\text{MRP}_F = \text{MFC}_F = P_F$$

MRP půdy = sazba pozemkové renty

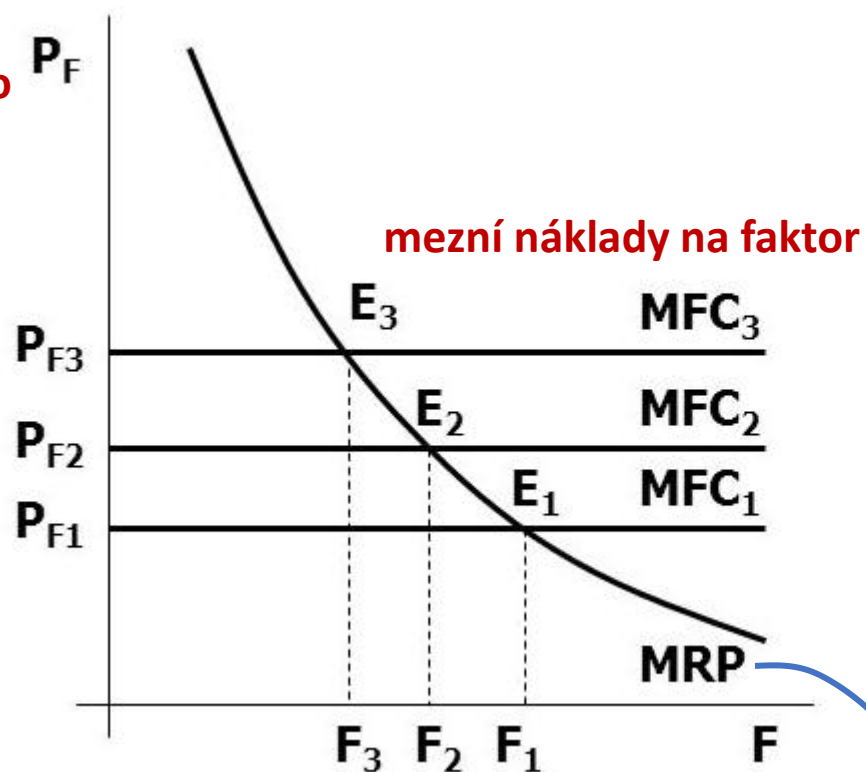
MRP práce = mzdová sazba

MRP kapitálu = úroková míra

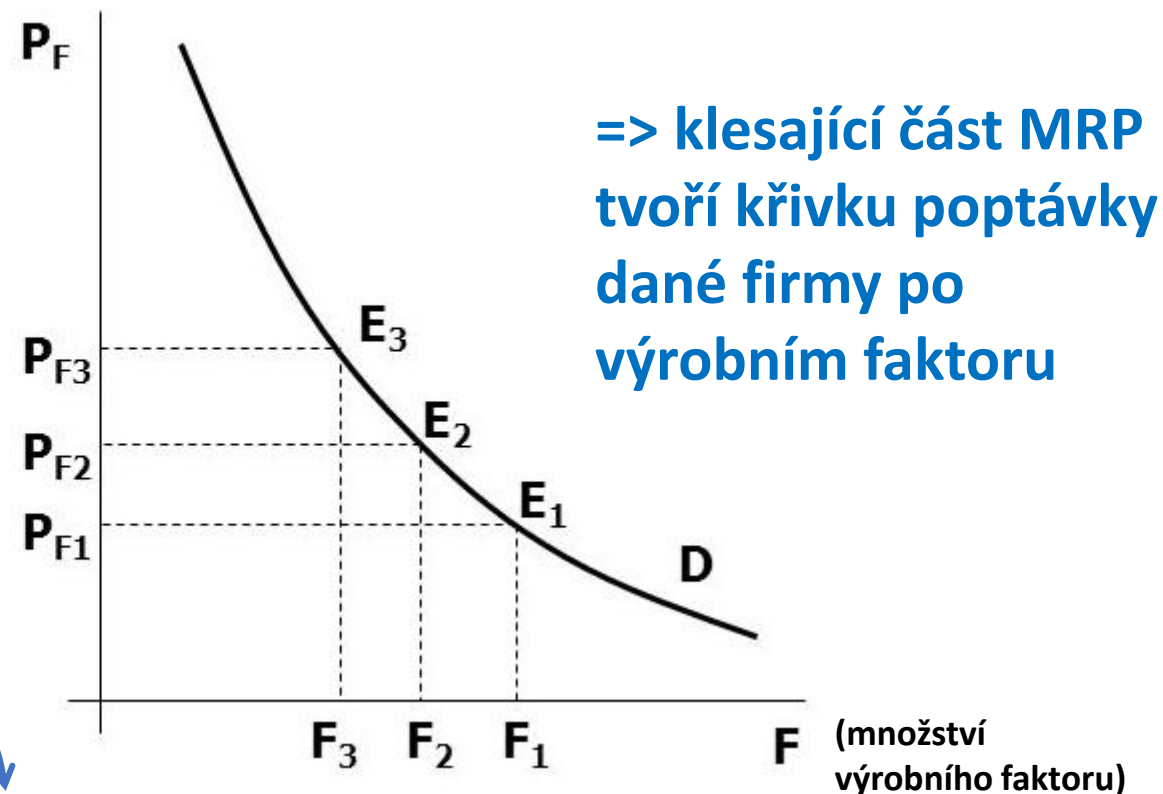
Poptávka firmy po výrobním faktoru

- Jak firma mění najímané množství F při změnách jeho ceny (P_F)

Cena
výrobního
faktoru

příjem z mezního produktu

Změna poptávky firmy po výrobním faktoru

- **Posun celé poptávkové křivky po výrobním faktoru**

- **Důvody:**

- 1) Změna poptávky **po finálních produktech**

- Např. zvýšení poptávky po automobilech zvýší cenu automobilů a následně i příjem z mezního produktu práce použitého při jejich výrobě
($MRP_L = MP_L * P$)

- 2) Změna množství **ostatních vstupů**

- Produktivita daného F závisí na množství a kvalitě ostatních F používaných ve výrobě; změní-li se množství ostatních vstupů, změní se MP_F daného vstupu a tedy i příjem z mezního produktu (protože $MRP_F = MP_F * P$)

- 3) Změny v **technologii výroby**

- Změny v technologii vedou ke změně MP_F výrobního faktoru a tedy i MRP_F

Trh práce

V podmínkách dokonalé konkurence

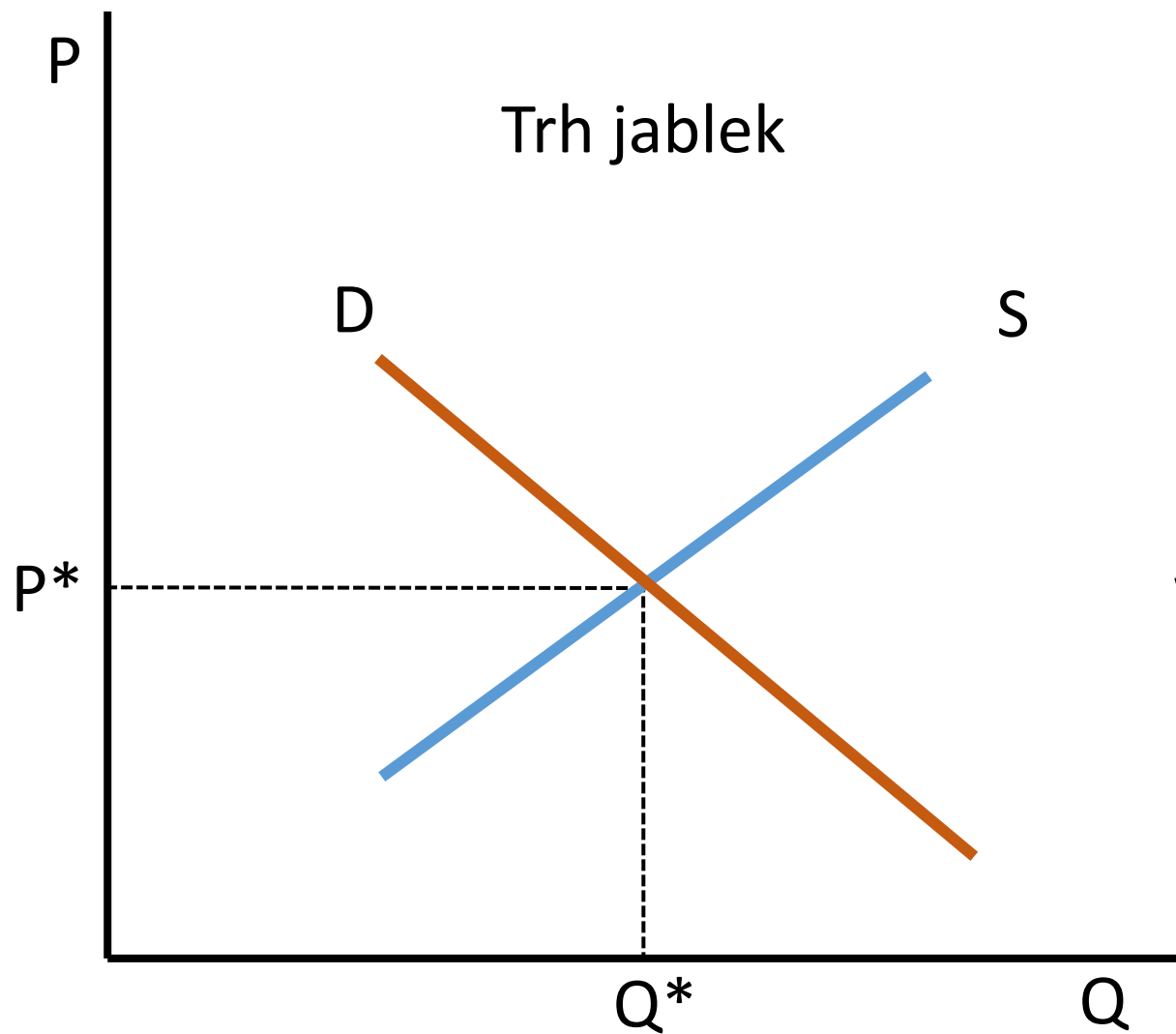
Trh práce

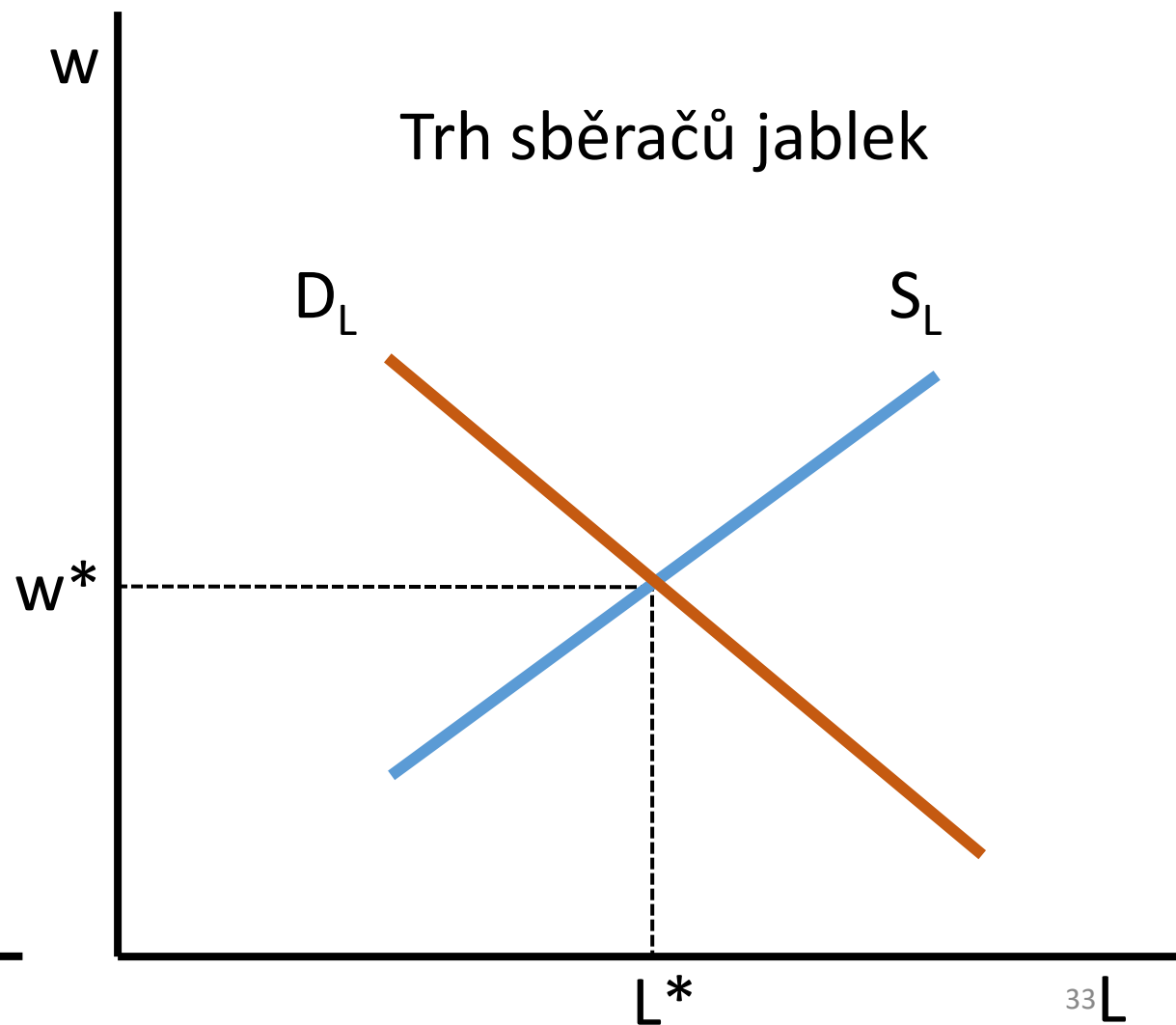
Trhy práce, stejně jako jiné trhy, jsou řízeny silami *nabídky a poptávky*

- Většina „pracovních služeb“ (služby, které vykonává výrobní faktor práce), namísto toho, aby byly konečnými statky připravenými k přímé spotřebě spotřebiteli, slouží jako vstupy do výroby jiných statků

Trh práce

w = mzdová sazba (cena práce; hodinová mzda)

Poptávka po práci

Firmy jsou na poptávkové straně trhu práce, zatímco domácnosti jsou na nabídkové straně (nabízejí firmám svůj výrobní faktor práci)

- Teorie poptávky po vstupech vychází z **teorie mezní produktivity**
- Firma maximalizující zisk potřebuje, aby **mezní příjem z poslední najaté jednotky práce byl roven jejím mezním nákladům**

Co je příjem vytvořený prací?

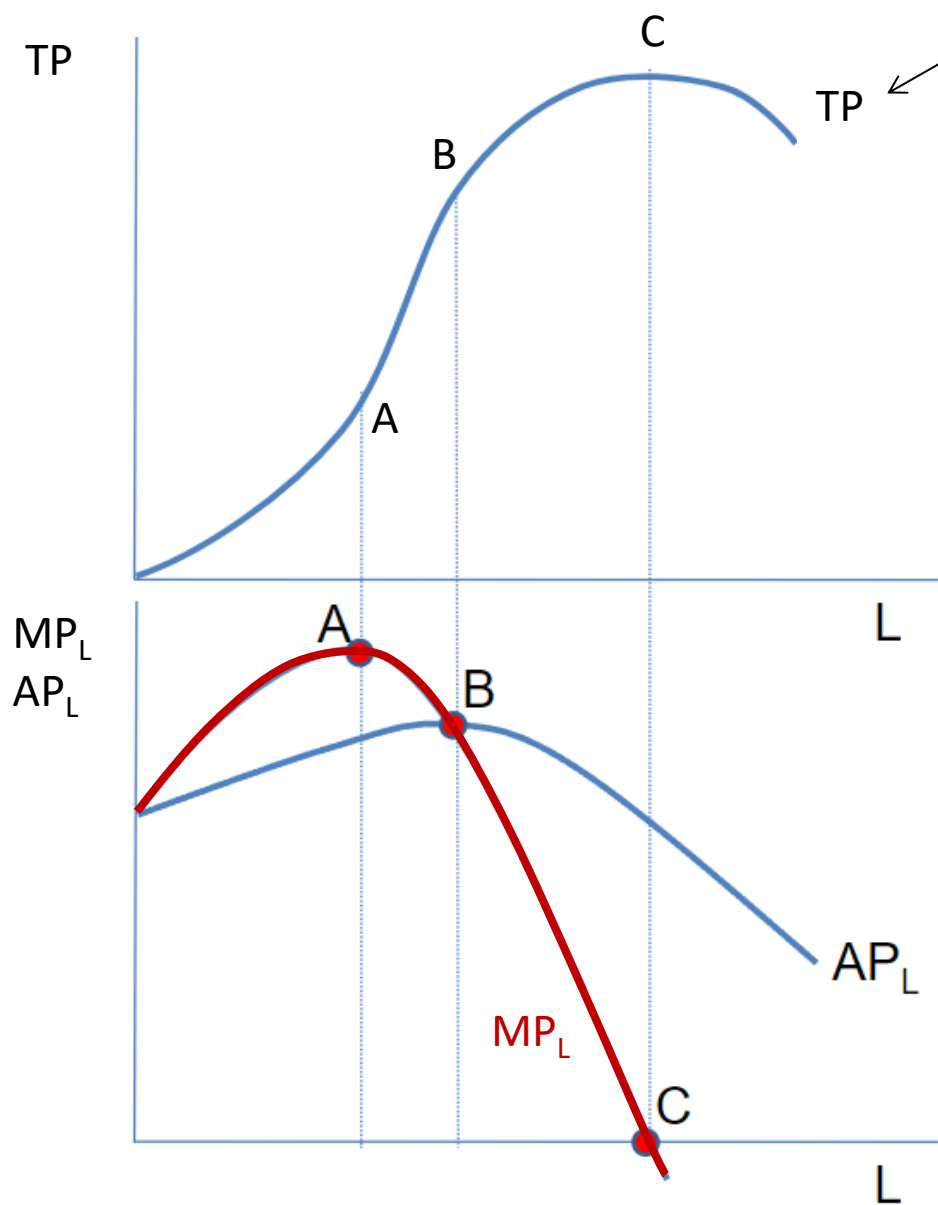
Mezní produkt práce je přírůstek produktu vyvolaný zapojením dodatečné jednotky práce do výroby:

$$MP_L = \frac{\Delta Q}{\Delta L}$$

Příjem z mezního produktu práce (neboli **peněžní hodnota mezního produktu**) je v peněžních jednotkách (v Kč):

$$MRP_L = MP_L * P$$

		Dokonale konkurenční trh práce => konstantní mzdová sazba			
<i>Práce</i> <i>L</i>	<i>Celkový produkt</i> <i>Q</i>	<i>Mezní produkt práce</i> $MP_L = \Delta Q / \Delta L$	<i>Příjem z mezního produktu práce</i> $MRP_L = P \times MP_L$	<i>Mzdová sazba</i> <i>W</i>	<i>Přírůstek zisku</i> $\Delta \text{zisk} = MRP_L - W$
0 pracovníků	0 kilogramů	<i>Cena (P) brambor = \$10/kg</i>			
1	100	100 kilogramů	\$1,000	\$500	\$500
2	180	80	800	500	300
3	240	60	600	500	100
4	280	40	400	500	-100
5	300	20	200	500	-300

Produkční funkce (v krátkém období) jako funkce výrobního faktoru práce (L)

Celkový a mezní produkt práce

Typický průběh produkční funkce a průměrného a mezního produktu práce

Příjem z mezního produktu (MRP)

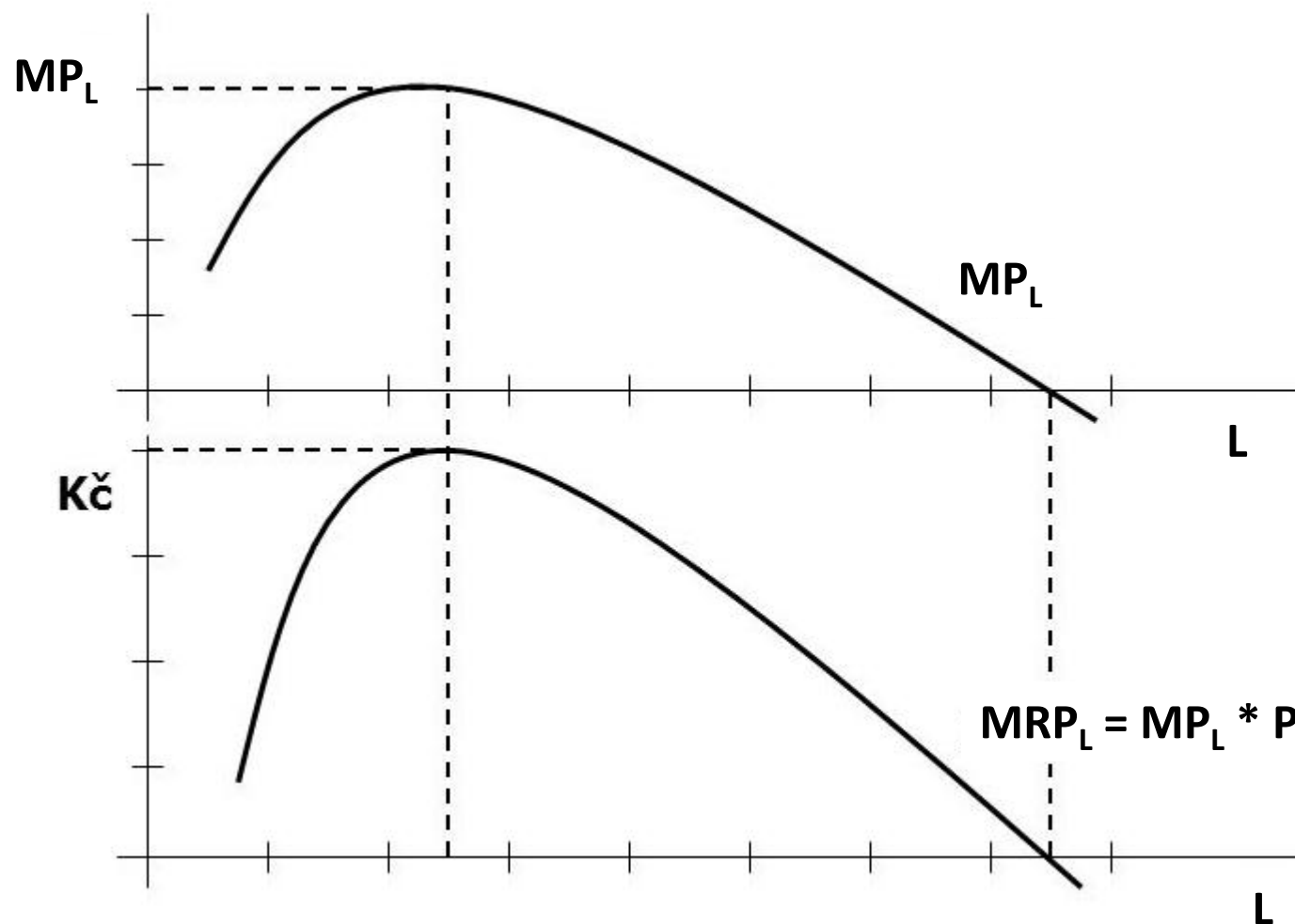
$$MRP_L = MP_L * P$$

Poznámky:

Někdy se mezní (fyzický) produkt (MP_L) značí jako MPP_L .

MP_L je v jednotkách produkce (ks, kg atp.).

MRP_L je v peněžních jednotkách (Kč).

Jaké jsou náklady práce?

Pokud bychom předpokládali **dokonale konkurenční** trh práce, náklady na dodatečného pracovníka jsou konstantní **mzdová sazba (w)**

- Mzdová sazba je vytvářena interakcí mnoha poptávajících (firem) a nabízejících (domácností) na trhu; není ovlivněna rozhodnutím jedné firmy
  - Firma na dokonale konkurenčním trhu práce je **příjemce** ceny práce z trhu práce

Poptávka po práci: Dokonale konkurenční trh práce

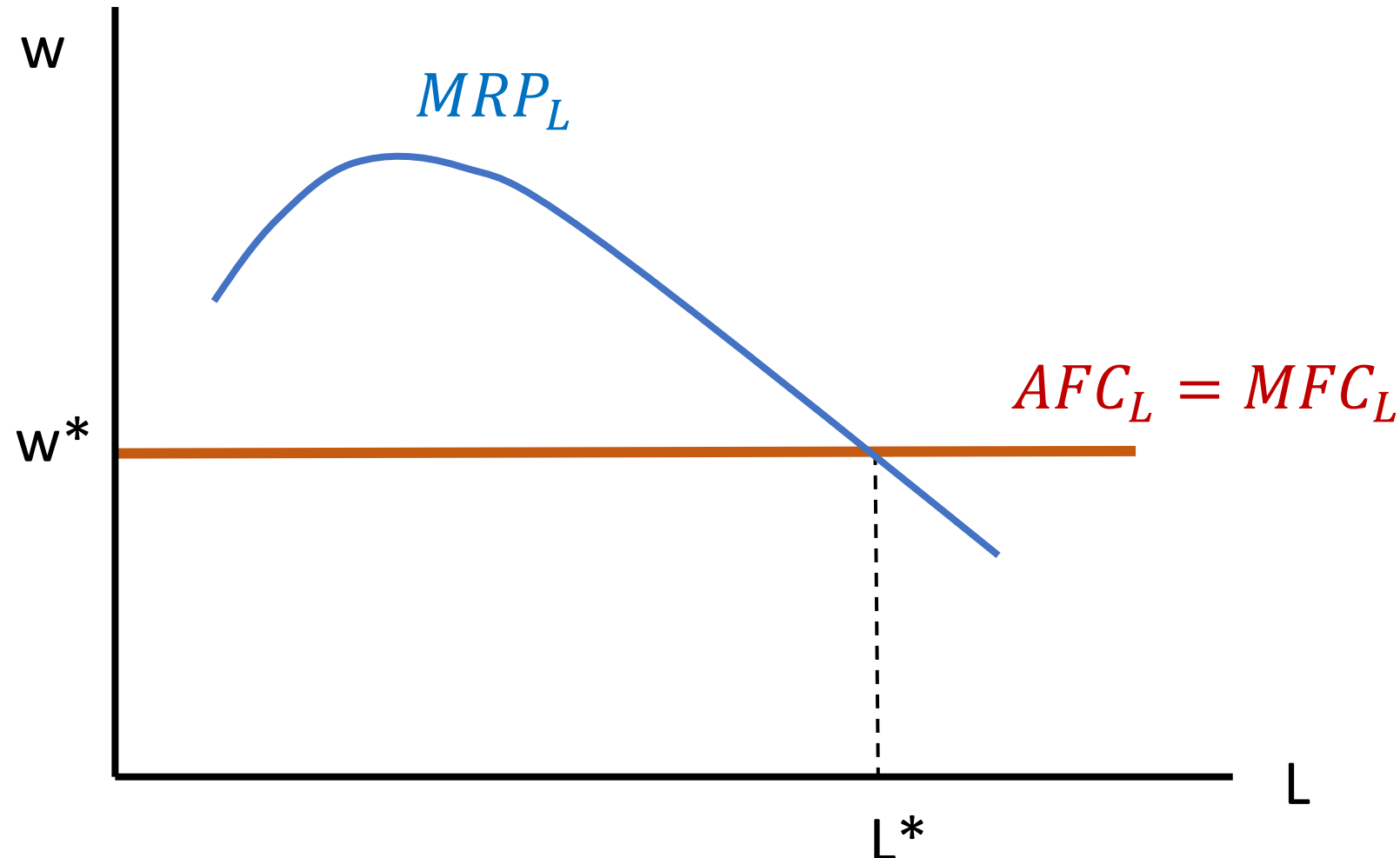
K maximalizaci zisku najímá dokonale konkurenční firma pracovníky až do bodu, kdy se hodnota mezního produktu práce (= příjem z mezního produktu práce) vyrovná mzdové sazbě:

$$MRP_L = w$$

- Pod podmínkou dokonalé konkurence na trhu práce je mzda rovna **meznímu nákladu na faktor práci** (MFC_L) a **průměrnému nákladu na faktor práci** (AFC_L):

$$MRP_L = w = MFC_L = AFC_L$$

Poptávka po práci: Dokonale konkurenční trh práce

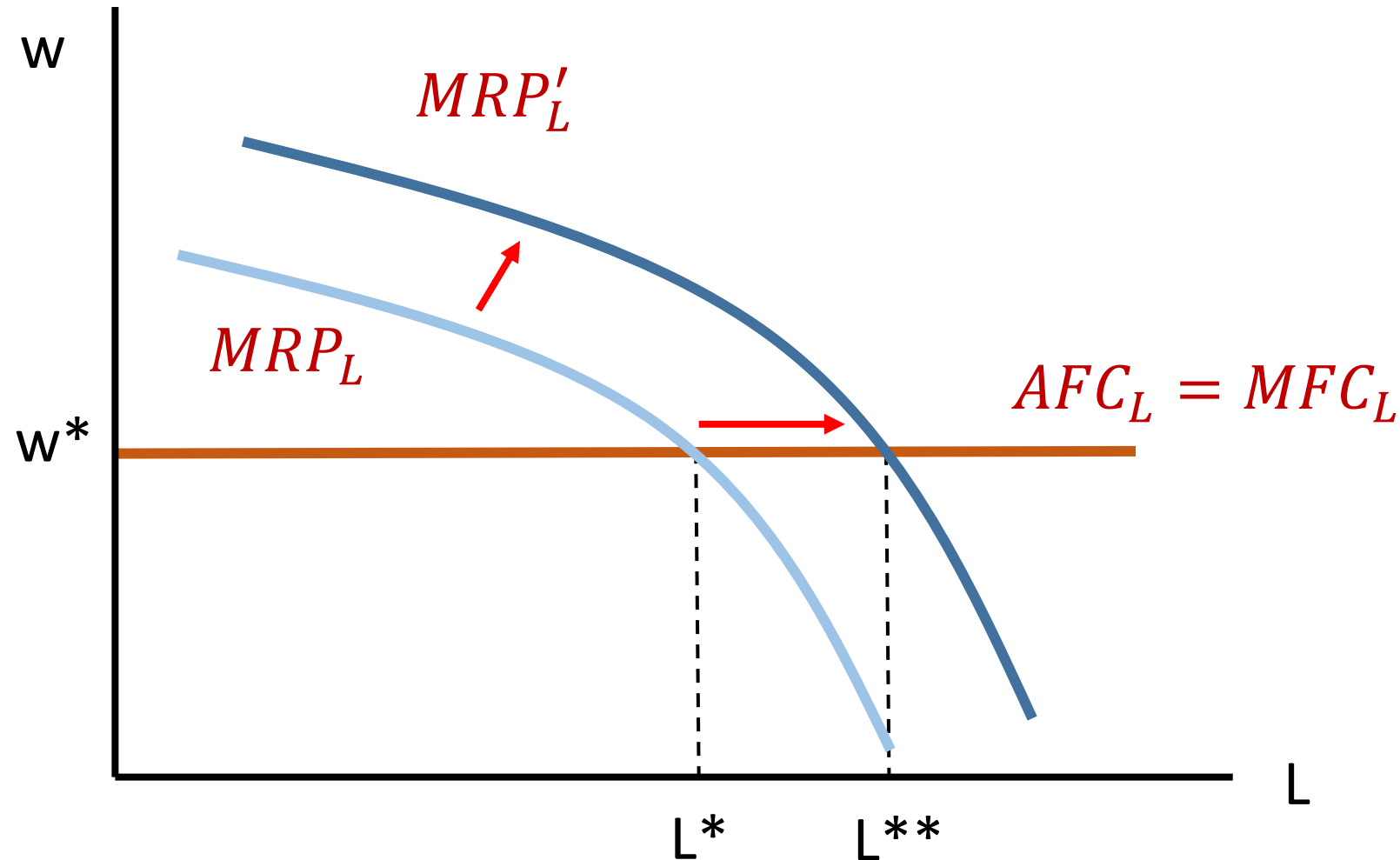
Změna poptávky firmy po práci

Důvody pro posun poptávkové křivky firmy po práci:

1. Změna ceny finálního produktu
2. Změna množství ostatních vstupů do výroby
3. Technologická změna

Viz slide Změna poptávky firmy po výrobním faktoru

Poptávka po práci: Dokonale konkurenční trh práce

Nabídka práce

Individuální nabídka práce jako volba mezi prací a volným časem

Nabídka práce a mzdy

Mzdy představují alternativní náklady toho, že jednotlivci nepracují v placeném zaměstnání

- Pro účely naší analýzy: mzdy zahrnují **veškeré formy kompenzace** za vykonávání práce
- Jednotlivci poměřují *finanční odměnu* za práci s *psychickými přínosy* jiných aktivit, které místo práce mohli vykonávat, tedy s přínosy neplacených aktivit – **volný čas** (*leisure*)
- **(Ušlá) mzdová (hodinová) sazba je proto cenou hodiny volného času.**

Nabídka práce a mzdy

- Lidé si volí mezi **prací**, díky níž vydělávají peněžní prostředky na nákup statků a služeb, a **volným časem** – tedy časem, který **netraví prací**.

Jednotlivec (domácnost) se rozhoduje, kolik času bude trávit **prací** a kolik **volným časem**.

- Model: uvažujeme pouze tyto dvě alternativy využití času
- **Optimalizační problém**: dosažení maximální spokojenosti (maximálního blahobytu/užitku)
- **Cíl**: Cílem jednotlivce je alokovat čas mezi prací a volný čas tak, aby dosáhl co největší spokojenosti.

Nabídka práce a mzdy

- Jak najdeme **optimální** rozdělení času **mezi prací a volným časem**?
- Představte si, že se rozhodujete **o další hodině svého času**:
  - Co získáte z **další hodiny práce**? Např. peněžní příjem a možnost koupit si určité statky, jejichž spotřeba vám zvyšuje spokojenost, získáte pocit užitečnosti, ale dostaví se třeba i únava, stres
  - Co získáte z **další hodiny volného času**? Např. odpočinek, zábavu, čas s rodinou, zážitky apod.

Nabídka práce a mzdy

• Optimální alokace času mezi prací a volný čas je taková, když:

- Užitek (spokojenost), kterou by vám přinesla **poslední hodina strávená prací**, je pro vás **srovnatelná** s užitkem (spokojeností), kterou by vám přinesla **poslední hodina strávená volným časem**.
- Jinými slovy: pokud byste si vybrali hodinu práce navíc, už byste nebyli o nic spokojenější než s hodinou navíc volného času, a naopak.
- Zvýšení spokojenosti (např. plynoucí ze spotřeby zboží, které si jednotlivec může koupit) díky další hodině práce je stejně velký jako přínos, který mu přináší dodatečná hodina volného času.
- Jednotlivec rozděluje svůj čas mezi prací a volný čas tak, aby mu další hodina práce přinášela stejný přínos jako další hodina volného času.

Individuální nabídka práce

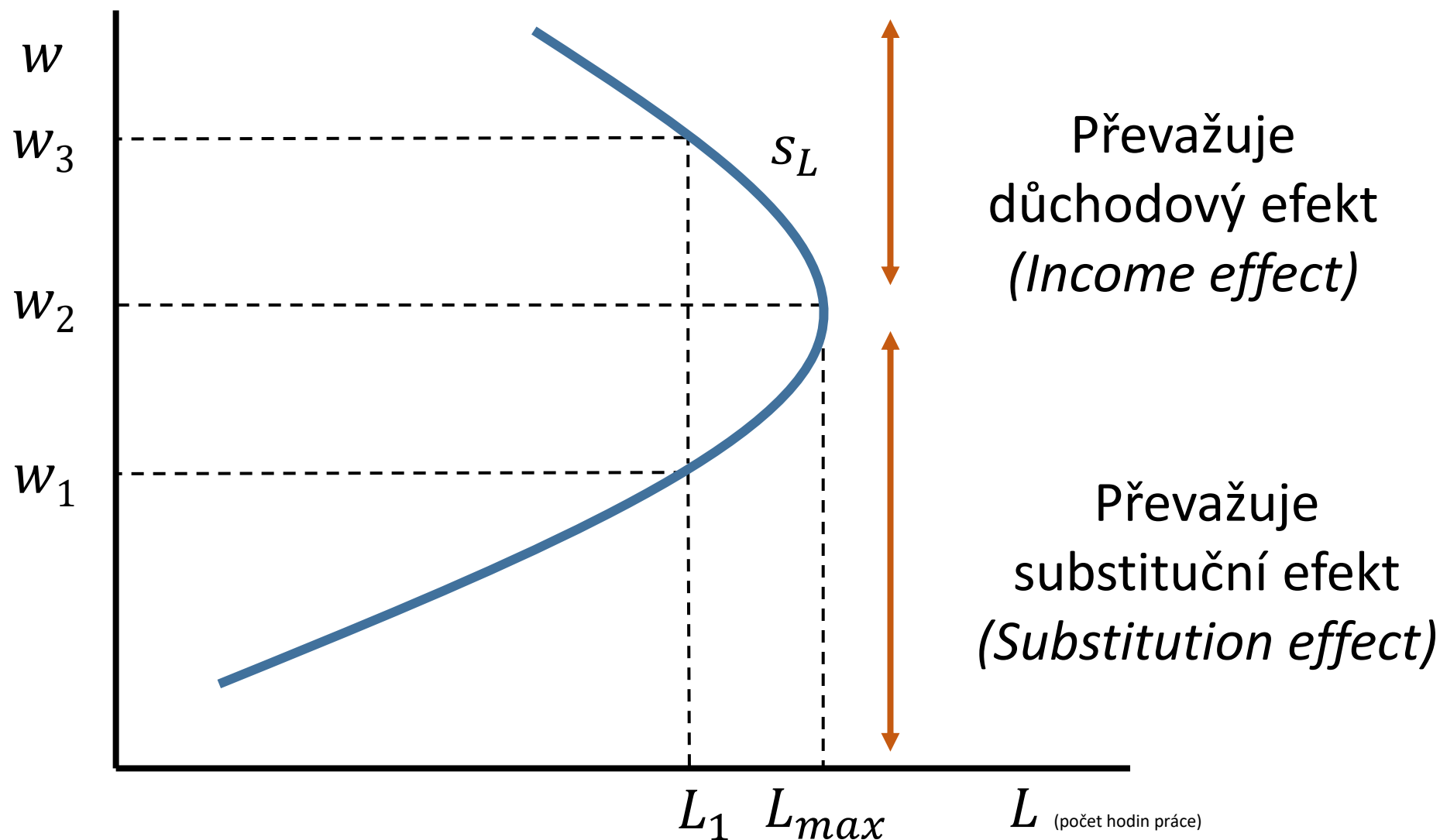

Individuální nabídky práce se od sebe odlišují v závislosti na preferencích daného jednotlivce

- Nepeněžní faktory jako např. příjemné pracovní prostředí také ovlivňují polohu individuální nabídkové křivky
- Je velmi pravděpodobné, že zvýšení mzdové sazby povede k většímu množství nabízené práce **na trhu**, ale toto nemusí platit pro individuální nabídku práce

Individuální nabídka práce: Ne vždy převažuje substituční efekt

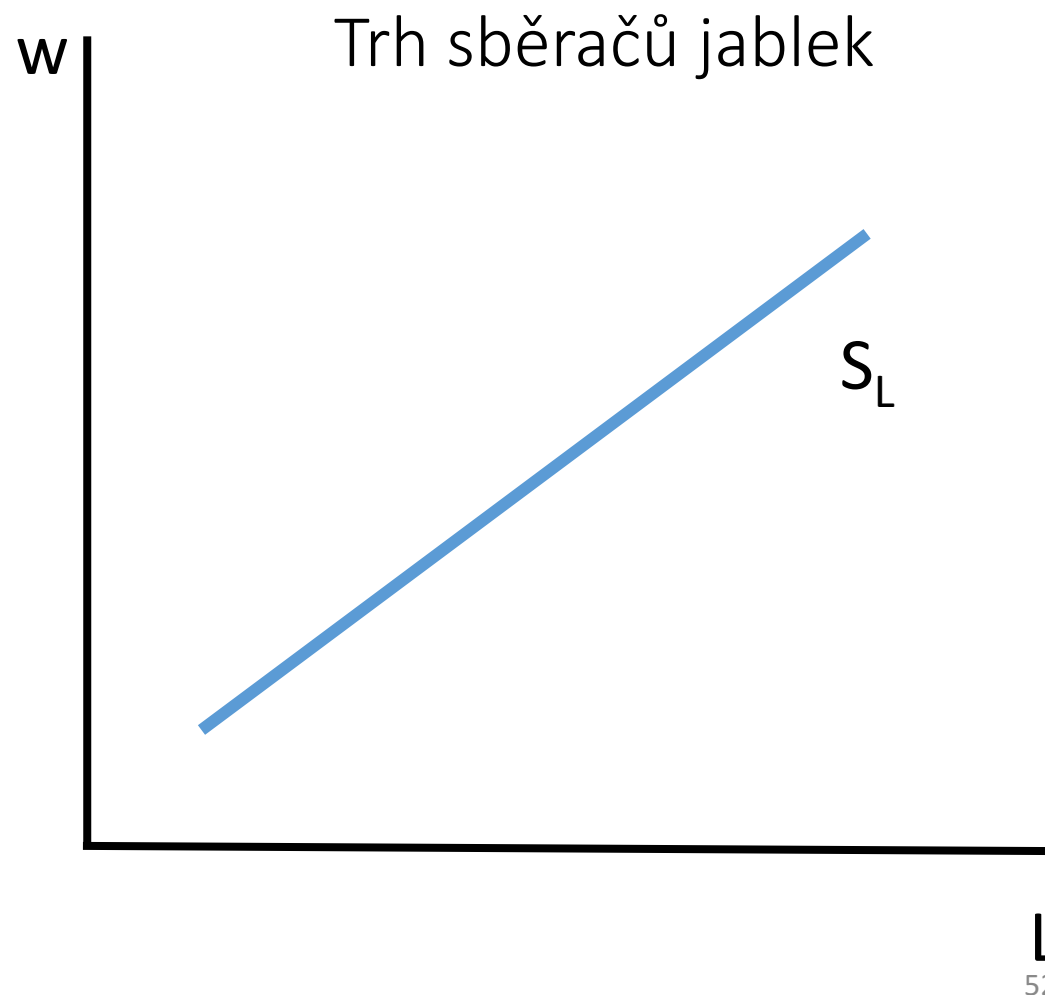

Substituční efekt & Důchodový efekt

- Vyšší mzdová sazba (w) zvyšuje množství zboží, které je možné si díky poslední hodině práce koupit
- **Čím vyšší je mzda, tím dražší je hodina volného času.**
- **Substituční efekt (SE):** $\uparrow w \rightarrow$ motivace pro zvýšení počtu hodin práce (= nahrazování volného času prací)
- **Důchodový efekt (IE):** $\uparrow w$ zvyšuje reálný příjem $\rightarrow$ pro zajištění shodné spotřeby stačí pracovat méně $\rightarrow$ motivace pro zvýšení počtu hodin volného času a snížení počtu hodin v práci
- Efekty působí protichůdně: **SE** $\uparrow w \rightarrow \uparrow L$; **IE** $\uparrow w \rightarrow \downarrow L$
- Dopad změny w na L závisí na tom, který z efektů převáží

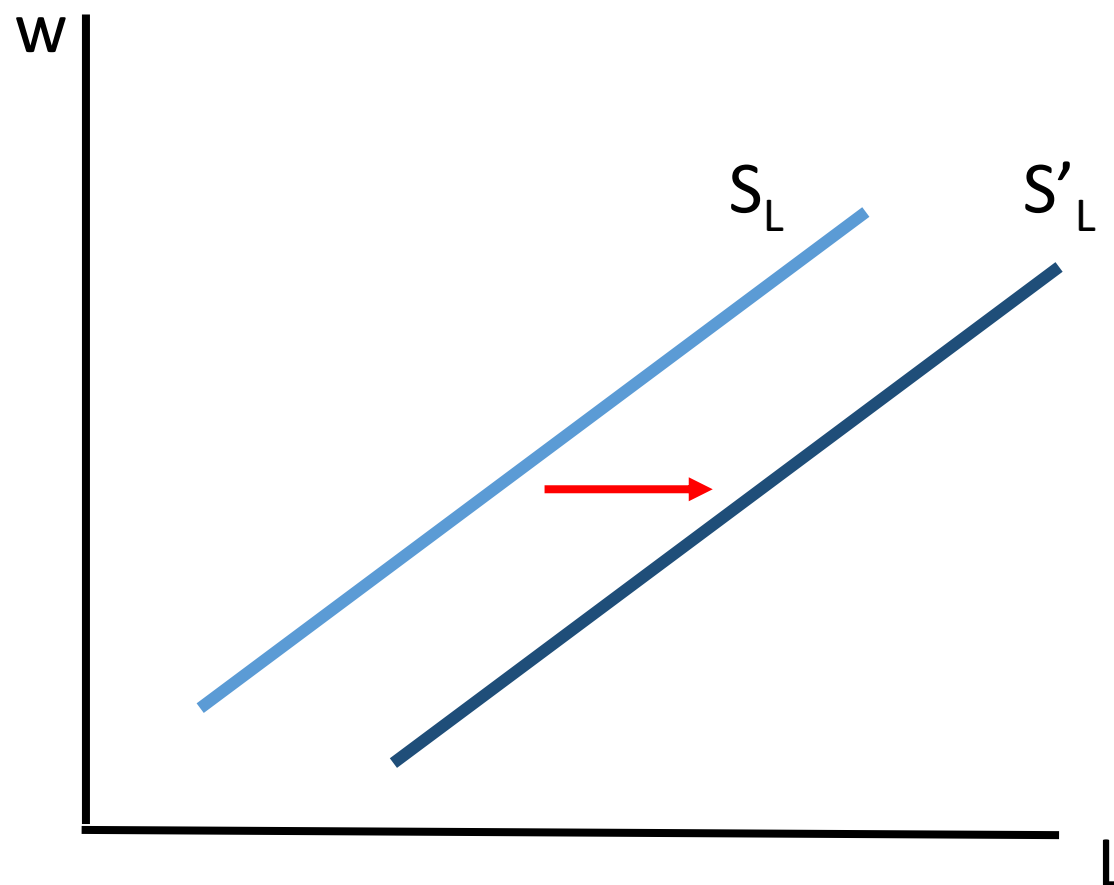
Tržní nabídka práce

- Rostoucí křivka **tržní nabídky práce** znamená, že zvýšení mzdové sazby motivuje pracovníky ke zvýšení množství nabízené práce
- Na trh vstupují pracovníci i z jiných odvětví

Co způsobuje posun tržní nabídky práce?

- Změny v preferencích
- Změny v alternativních možnostech (změna v obětovaných příležitostech)
- Růst populace (imigrace, vyšší porodnost)
- Politická opatření (politika zaměstnanosti aj.)
- Inflace a růst životních nákladů

Rovnováha na trhu práce

Rovnovážná mzdová sazba

Nezaměstnanost

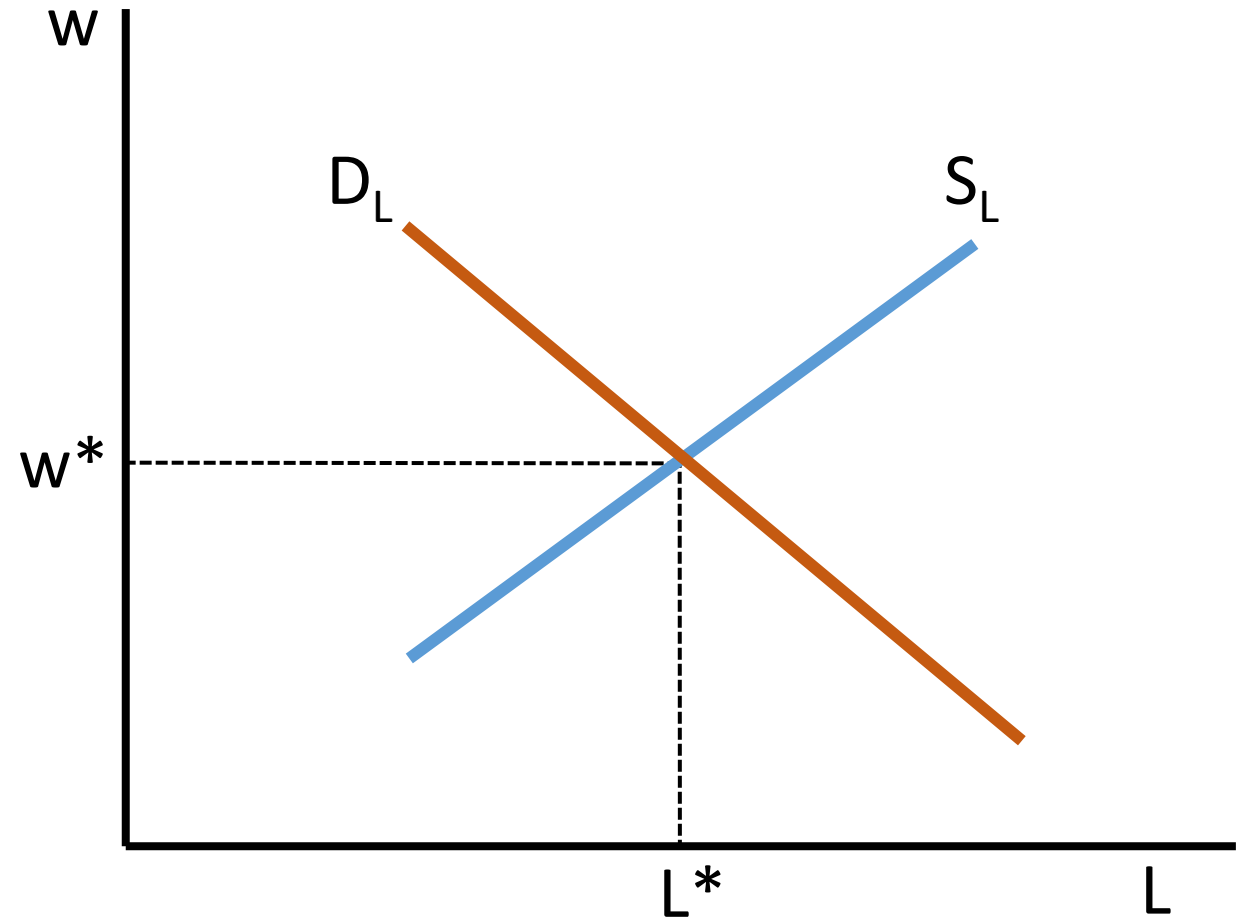
Trh práce

- **Dílčí (profesní) trhy práce:** týkají se **konkrétních povolání** nebo **oborů**, například:
  - Trh práce učitelů
  - Trh práce programátorů
  - Trh práce zdravotních sester+ Místní (regionální) trhy práce
- **Celkový (agregátní) trh práce:** zahrnuje celou ekonomiku
  - Používá se hlavně v makroekonomii
  - Umožňuje analyzovat nezaměstnanost, růst mezd v ekonomice nebo účinky vládních politik

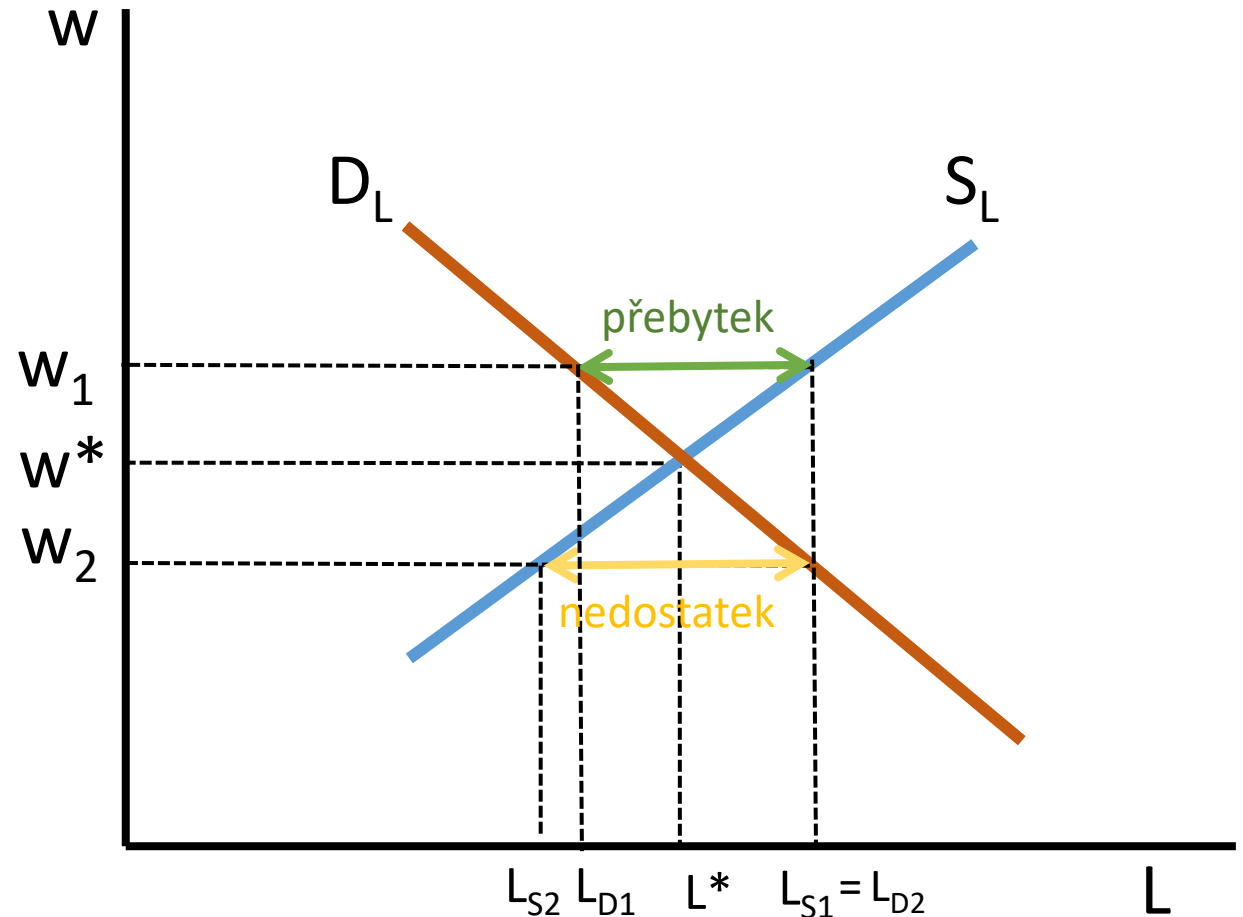
Rovnováha na trhu práce

- Mzdová sazba se přizpůsobuje tak, aby vyrovnala poptávku po práci a nabídku práce
- Mzdová sazba se rovná příjmu z mezního produktu práce ($w = MRP_L$)
- Posuny křivky nabídky práce nebo poptávky po práci způsobují změnu rovnovážné mzdové sazby

Nerovnováha na trhu práce

- Je-li mzdová sazba **vyšší** než rovnovážná, vzniká na trhu přebytek práce => **nezaměstnanost**
- Je-li mzdová sazba **nižší** než rovnovážná, vzniká na trhu **nedostatek** práce

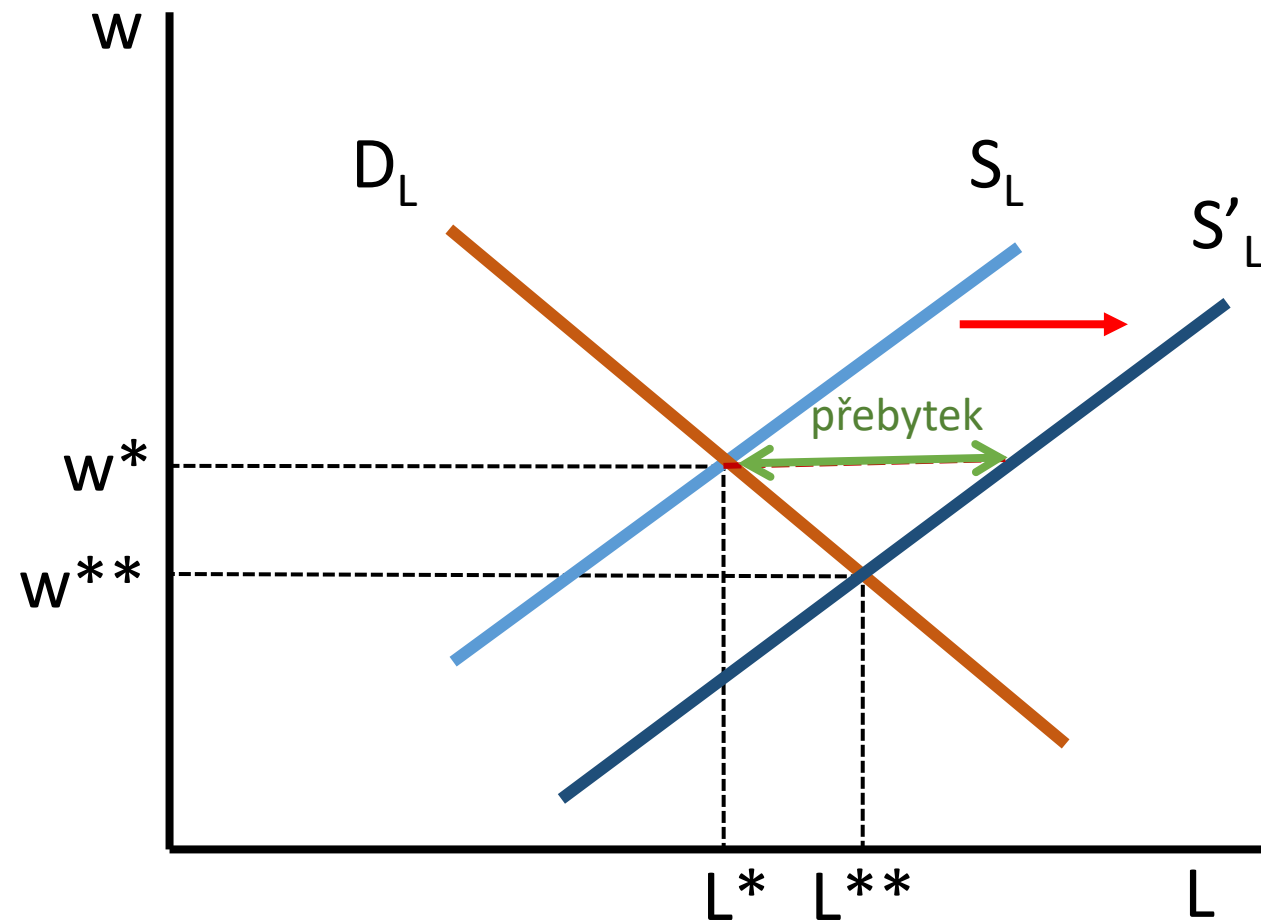

Změny nabídky práce

Růst nabídky práce:

1. Výsledkem je přebytek práce
2. Vyvíjí tlak na snižování mezd
3. Zvyšuje ziskovost firem při najímání více pracovníků
4. Přináší novou rovnováhu na trhu práce

Růst nabídky práce

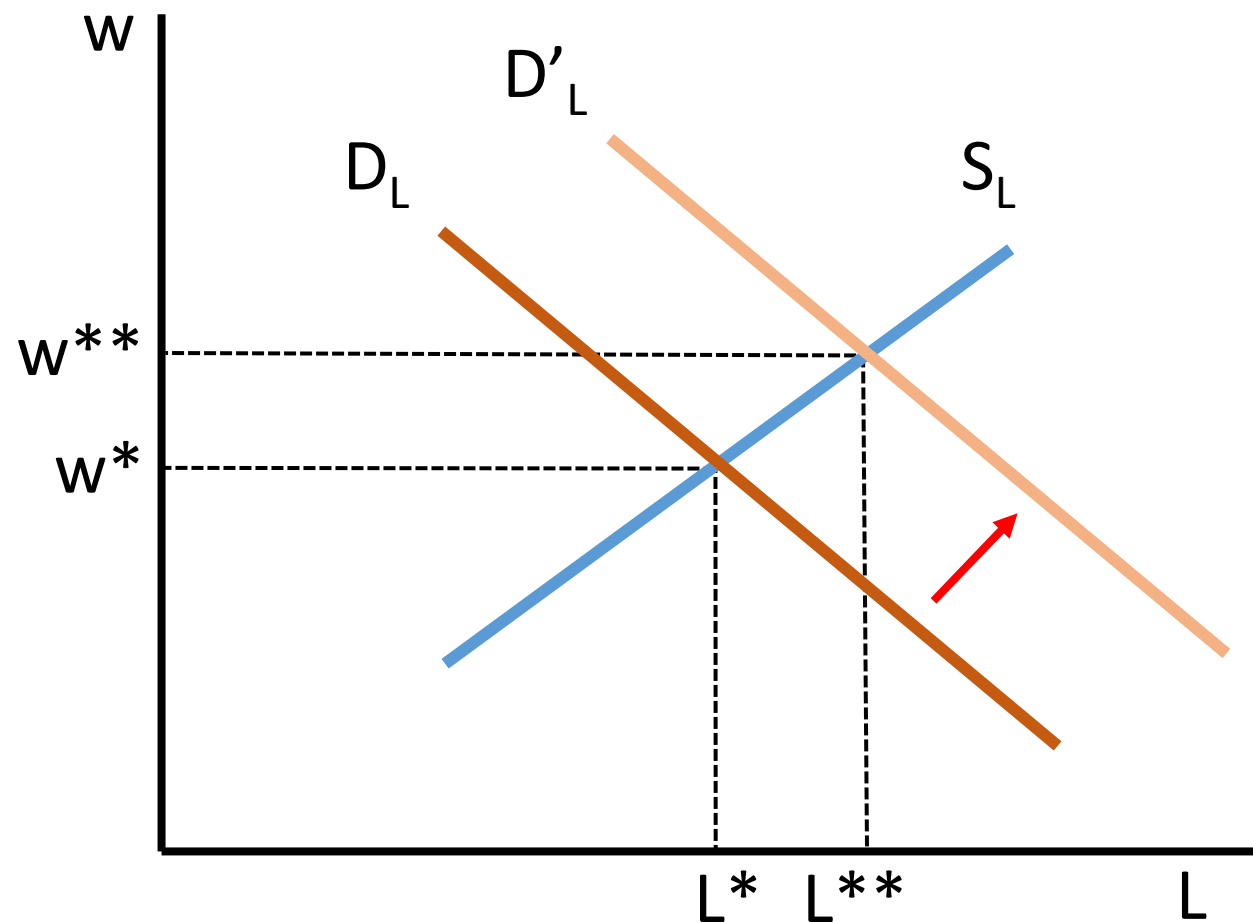

Změna poptávky po práci

Růst poptávky po práci:

1. Technologická změna nebo změna cen na trhu finálních produktů činí pro firmy ziskovým najímat více pracovníků
2. Zvýšená poptávka po práci vyvíjí tlak na růst mezd
3. Zvyšuje příjem z mezního produktu práce (MRP_L)
4. Přináší novou rovnováhu na trhu práce

Růst poptávky po práci

Mzdové rozdíly

Rovnovážné a nerovnovážné mzdové rozdíly

Proč přesto existují rozdíly ve mzdách?

- **Rozdíly ve mzdách (mzdové rozdíly)** mohou být:

Rovnovážné mzdové rozdíly

- Mají ekonomické opodstatnění: vyrovnávají rozdíly v podmínkách práce, kvalifikaci nebo riziku

Nerovnovážné mzdové rozdíly

- Nevznikají z ekonomických důvodů, ale kvůli překážkám na trhu práce; trh nefunguje volně

Proč přesto existují rozdíly ve mzdách?

- **Rovnovážné rozdíly**

- Kompenzující rozdíly ve mzdách
- Lidský kapitál
- Rozdíly ve vrozených vlastnostech pracovníků
- Fenomén superstar
- Nedostatečná mobilita pracovních sil a segmentace trhu práce (nesnadná substituce jedné práce jinou)

- **Nerovnovážné rozdíly**

- Nedokonalá konkurence na trhu práce, např. jeden velký zaměstnavatel v regionu
- Diskriminace na trhu práce (*gender pay gap* a jiné druhy *pay gaps*)
- Regulace a zásahy státu (minimální mzda nad rovnovážnou mzdou, odbory)

Kompenzující rozdíly ve mzdách

Kompenzující rozdíl (*compensating differential*) je rozdíl v mzdové sazbě, který vzniká k vyrovnání **nepeněžných charakteristik** různých zaměstnání

- Tyto charakteristiky zahrnují nepříjemnost, obtížnost nebo nebezpečnost
- Horníci a hasiči jsou placeni více než jiní pracovníci s podobným vzděláním, aby jim byla kompenzována **zvýšená rizika**
- Pracovníci nočních směn jsou placeni více než pracovníci denních směn, aby jim byla kompenzována změna životního stylu spojená s prací v noci

Lidský kapitál

Lidský kapitál je akumulací investic do lidí, jako je vzdělání a školení na pracovišti, zvyšování jazykových dovedností atp.

- Lidský kapitál ovlivňuje produktivitu, a tím i poptávku po práci a mzdové sazby
- Lidský kapitál je široce definovaný soubor znalostí, dovedností, kompetencí, které jednotlivec vlastní
- Každá znalost vyžaduje investici času a peněz
- Znalosti, dovednosti, kompetence zvyšují produktivitu jednotlivce
- Vyšší kvalifikace (vyšší produktivita): např. firma platí víc IT specialistce než pokladnímu, protože IT specialistka přináší vyšší produkt práce

Rostoucí hodnota dovedností

V poslední době se zvyšuje hodnota dovedností (roste **prémie za dovednosti**)

Dvě hypotézy, které fenomén vysvětlují:

1. **Globalizace**: Produkce, která vyžaduje nekvalifikovanou práci, je často přesouvána do rozvojových zemí s nízkými mzdami
2. **Technologická změna zvýhodňující dovednosti**: Nové technologie zvýšily poptávku po kvalifikovaných pracovnících a snížily poptávku po nekvalifikovaných pracovnících

Signalizační teorie vzdělání

Signalizační teorie představuje **alternativní** pohled na vzdělání:

- Firmy využívají úroveň vzdělání (diplom) k rozlišení mezi pracovníky s vysokými a nižšími schopnostmi
- Obtížnost získání vysokoškolského titulu (diplomu) ukazuje potenciálním zaměstnavatelům, že absolventi vysokých škol jsou vysoce schopní
- Samotné vzdělání však nemá vliv na produktivitu nebo dovednosti

Implikace do tvorby politik:

- Zvýšení obecné úrovně vzdělání by nemělo vliv na mzdy
- Může být dokonce prospěšné vzdělávání tolik nepodporovat nebo ho dokonce zdanit

Schopnost, úsilí a náhoda

Vyšší **schopnosti** nebo **úsilí** často **vedou k vyšším mzdám** – tyto vlastnosti zvyšují mezní produkty pracovníků, což je činí cennějšími pro firmu

- Mzdy jsou ovlivněny i **náhodou**
  - *Např.* nové objevy, které nikdo nemohl předpovědět, činí některá povolání zastaralými a zvyšují poptávku po jiných
- Schopnosti, úsilí a náhoda se obtížně měří, takže je těžké kvantifikovat jejich vliv na mzdy
  - Pravděpodobně jsou však důležité, protože snadno měřitelné charakteristiky (vzdělání, věk atd.) vysvětlují méně než polovinu variací ve mzdách v ekonomice

Fenomén superstar

Superstars jako jsou slavní zpěváci/zpěvačky nebo sportovci/sportovkyně vydělávají mnohonásobně více než průměr v jejich oboru, nejlepší instalatéři nebo tesaři nikoliv.

Fenomén superstar nastává na trzích kde:

1. Každý zákazník na trhu chce využívat výrobek dodávaný nejlepším výrobcem (nabízejícím);
2. Výrobek je produkován technologií, která umožňuje nejlepšímu výrobcovi dodávat každému zákazníkovi za nízké náklady.

Nerovnovážné mzdové rozdíly

Důvody pro vyšší mzdovou sazbu než je ta rovnovážná:

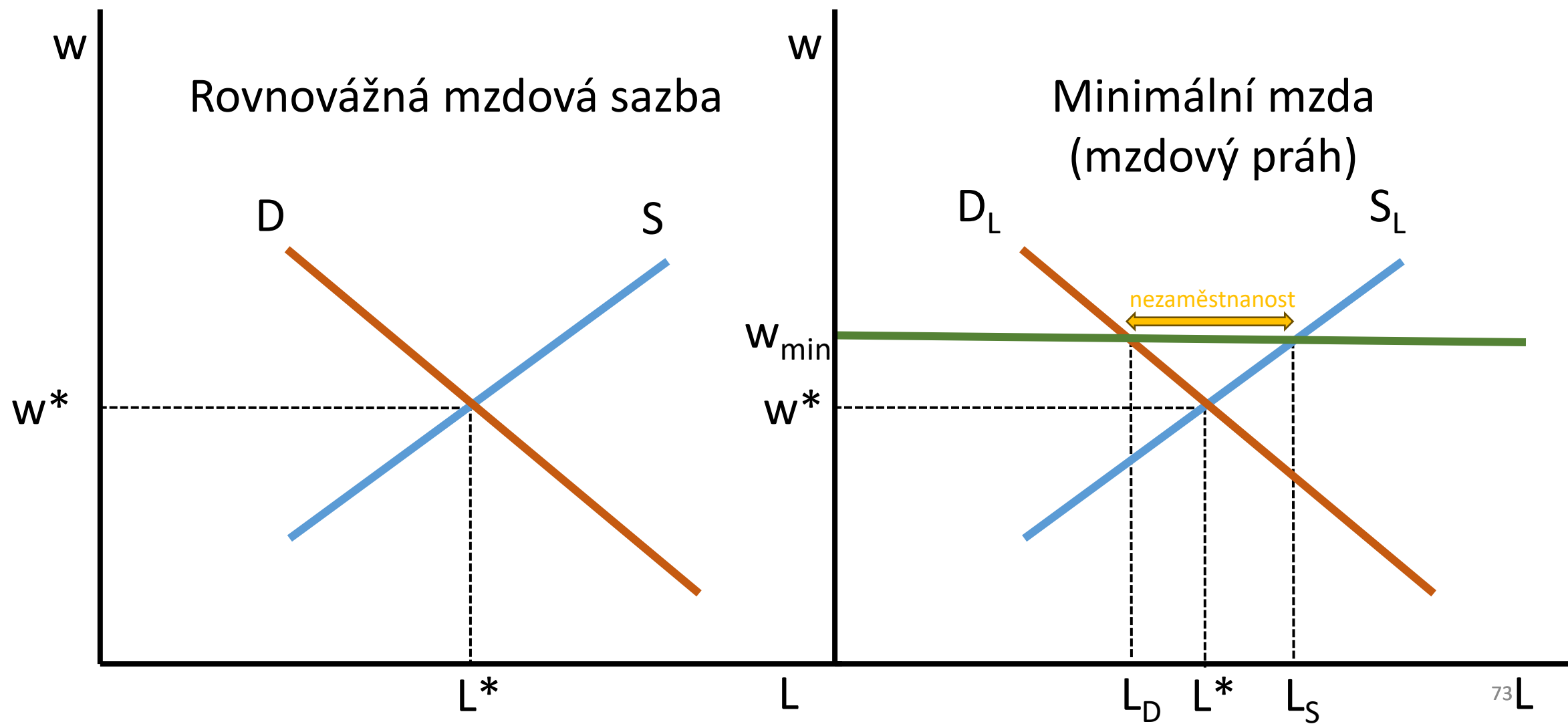
1. **Zákonná minimální mzda**

- Mzdový práh
- Minimální mzda může převyšovat rovnovážnou mzdu nejméně kvalifikovaných a nezkušených pracovníků

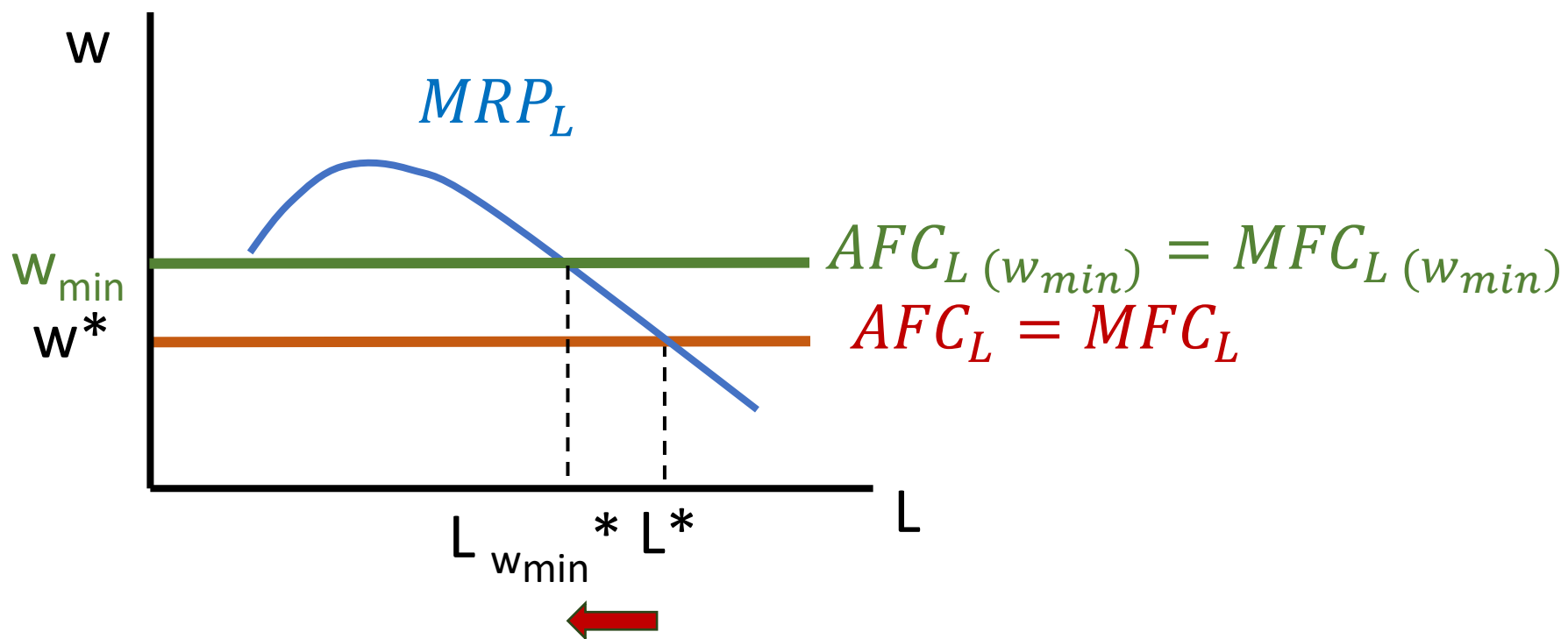
2. **Odbory**

- Sdružení pracovníků, která vyjednávají se zaměstnavateli o mzdách a pracovních podmínkách
- Odbory využívají svou sílu k získání vyšších mezd:
  - Kolektivním vyjednáváním o mzdách
  - Snížením nabídky práce
  - Zvýšením poptávky po práci

Minimální mzda & Nedobrovolná nezaměstnanost

Minimální mzda z pohledu jedné firmy

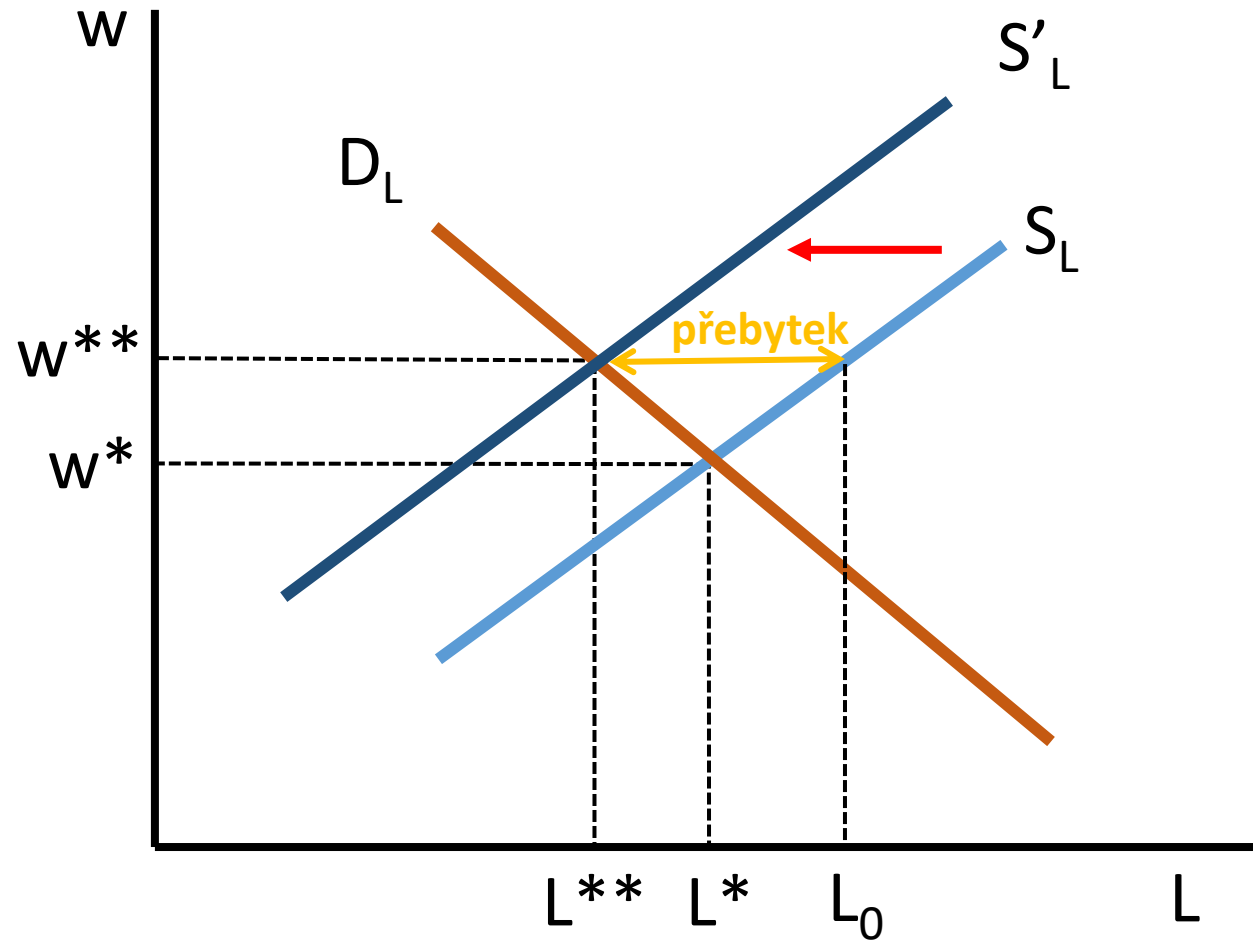

[illegible]

Odbory: Snížení nabídky práce

- Posun křivky nabídky práce v daném odvětví doleva
- **Dva předpoklady:**
  - Odbory musí být schopny snížit počet těch, kteří nabízejí práci určitého typu (např. vysoké členské poplatky, obtížné kvalifikační zkoušky apod.)
  - Odbory musí být schopné donutit zaměstnavatele k zaměstnávání pouze členů odborů.

Snížení nabídky práce odbory

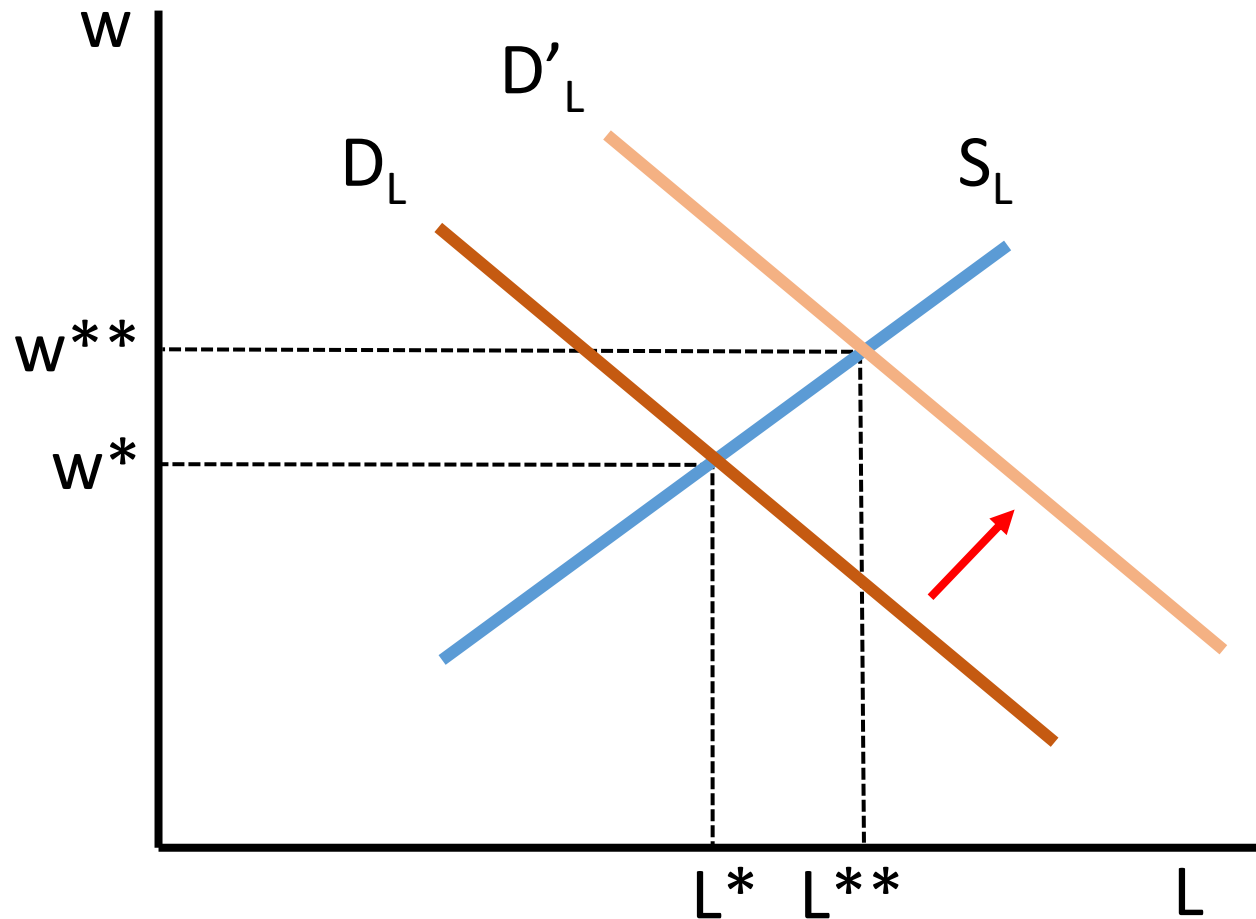
- Snížením nabídky práce se **sníží množství nabízené práce**, ale **mzda vzroste** ($w^* \rightarrow w^{**}$).
- Odbory tak zvýší mzdy svým členům, ale zároveň způsobí to, že **někteří pracovníci přicházejí o práci** ($L^* \rightarrow L^{**}$).
- Na trhu práce způsobí odbory **přebytek** pracovních sil.

Nerovnovážné mzdové rozdíly

Odbory: Zvýšení poptávky po práci

- Jedná se o další (třetí) cestu ke zvýšení mzdové sazby odbory
- Například:
  - **Zvýšením produktivity práce svých členů:** odbory mohou podporovat odborné vzdělávání a rekvalifikace → pracovníci budou více produktivnější a zaměstnavatelé jim budou ochotni platit vyšší mzdy
  - **Snahou přimět spotřebitele ke zvýšení poptávky po jimi vyráběném zboží:** např. vládní zakázky, veřejné investice
    - Například odbory ve stavebnictví mohou lobovat za státní program výstavby bytů → firmy budou najímat víc lidí ve stavebnictví, mzdy porostou
  - **Snahou omezit prodej konkurenčního zboží:** subvence, dotace nebo dovozní cla, která zvýhodní odvětví, kde působí členové odborů
    - Například vládní dotace pro domácí firmy vyrábějící solární panely nebo tepelná čerpadla mající za cíl omezit dovoz asijských technologií

Zvýšení poptávky po práci odbory

- Zvýšením poptávky po práci se **zvýší množství nabízené práce** ($L^* \rightarrow L^{**}$)
- **Mzda vzroste** ($w^* \rightarrow w^{**}$)

Nerovnovážné mzdové rozdíly

Důvody pro vyšší mzdovou sazbu než je ta rovnovážná (pokračování):

3. Efektivnostní mzdy

- Mzdy nad úrovní rovnovážných, které firmy platí za zvýšení produktivity pracovníků
- Firmy mohou platit vyšší mzdy, aby snížily fluktuaci, zvýšily úsilí pracovníků nebo přilákaly kvalitnější uchazeče o zaměstnání

Děkuji za
pozornost.

jitka.specianova@vse.cz